

Астана қаласы әкімдігінің №77 «Қошақан» балабақшасы МКҚК

ӘДІСТЕМЕЛІК ҚҰРАЛ «Балабақшадағы мнемокесте әдісі»

Құрастырған: *Аширбекова Р.А*

Астана – 2025

«Балабақшадағы мнемокесте әдісі» – балалардың ойлау, салыстыру, талдау қабілеттерін жетілдіруге арналған ойындар әдістемелік құралы. Автор-құрастырушы: Аширбекова Р.Л «Қошақан» балабақшасы МКҚК тәрбиешісі, Астана, 2025 – 51 б.

Пікір жазғандар: Рахменова Л.Г
Әдіскер: Бердижарова Ж.Е

Әдістемелік құрал қазіргі заманғы мектепке дейінгі білім беру ұйымдары педагогтерінің кәсіби құзыреттілігін арттыру мақсатында дайындалған. Құралда ұсынылған материал мектепке дейінгі тәрбиешілер мен әдіскерлердің іс-тәжірибесінде қолдануға арналған практикалық маңызы зор еңбек екені айқын көрінеді.

Автордың еңбегі жүйелі құрылған. Кіріспе бөлімінде әдістемелік құралдың мақсаты мен міндеттері, өзектілігі нақты көрсетілген. Мнемокесте әдісінің теориялық негіздері, оның тарихы мен даму кезеңдері терең зерттелген. Әсіресе, мектепке дейінгі балалардың жас ерекшеліктеріне сай мнемокесте әдісін қолданудың тиімді жақтары кеңінен талданған.

Құралдың негізгі бөлімінде мнемокесте әдісі арқылы балалардың сөйлеу қабілетін дамыту, есте сақтау қабілетін арттыру жолдары нақты әдістемелік нұсқаулар арқылы көрсетілген. Практикалық бөлімінде ұсынылған іс-әрекет үлгілері, ойындар мен жаттығулар, мнемокесте карталарын қолдану тәсілдері – педагогтер үшін таптырмас құрал болатыны сөзсіз.

Сонымен қатар, әдістемелік құралда автор қазіргі мектепке дейінгі білім беру саласының талаптарына толық жауап беретін, баланың ой-өрісін кеңейтуге, коммуникативтік қабілетін дамытуға бағытталған мазмұнды ұсынған. Күтілетін нәтиже нақты көрсетіліп, педагогтерге қолдану бойынша нұсқаулар айқын жазылған.

Әдістемелік құрал тіл жағынан да түсінікті, ғылыми негізделген, әдістемелік нұсқаулар жүйелі түрде берілген. Пайдаланылған әдебиеттер тізімі мен дереккөздер құралдың ғылыми құндылығын арттырады.

«Балабақшадағы мнемокесте әдісі» атты әдістемелік құрал мектепке дейінгі ұйым педагогтеріне, әдіскерлеріне, жоғары оқу орындарының студенттеріне, мектепке дейінгі білім беру жүйесін зерттеушілерге арналған құнды еңбек. Құралды мектепке дейінгі білім беру процесіне енгізуге және әдістемелік көмекші құрал ретінде пайдалануға толықтай ұсынамын.

Әдістемелік құрал «Қошақан» бөбекжайының әдістемелік кеңесінде 2025 жылғы 08-қаңтар №3 хаттамалық шешіміне сәйкес ұсынылған.

Әдістемелік құрал

Тақырыбы: Балабақшадағы мнемокесте әдісі

Мазмұны

Кіріспе.....	4
Негізгі бөлім	
1-тарау. Мнемокесте әдісінің теориялық негіздері	
1.1. Мнемокесте әдісі туралы түсінік.....	6
1.2. Мнемокесте әдісінің тарихы мен даму кезеңдері.....	8
1.3. Мектепке дейінгі жастағы балалардың есте сақтау қабілетінің ерекшеліктері.....	1
1	
2-тарау. Балабақшада мнемокесте әдісін қолданудың маңызы мен ерекшеліктері	
2.1. Мнемокесте әдісін қолданудың педагогикалық негіздері.....	13
2.2. Мнемокесте әдісі арқылы балалардың тілін дамыту.....	15
2.3. Мнемокестенің психологиялық-педагогикалық әсері.....	18
3-тарау. Мнемокесте әдісін ұйымдастыру және қолдану әдістемесі	
3.1. Мнемокесте карталарын дайындау ережелері.....	21
3.2. Мнемокесте әдісін жүргізу кезеңдері.....	24
3.3. Мнемокесте әдісін қолдану үлгілері.....	28
4-тарау. Мнемокесте әдісі бойынша іс-әрекет жоспарының үлгілері	
4.1. Ашық іс-әрекет үлгісі.....	36
4.2. Жасанды интеллект арқылы жасалынған мнемокесте ойындары.....	43
Қорытынды.....	48
Түсінік хат.....	50
Пайдаланылған әдебиеттер тізімі.....	51

КІРІСПЕ

Зерттеудің өзектілігі

Қазіргі таңда мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту жүйесінде балалардың жан-жақты дамуына, олардың когнитивтік және коммуникативтік қабілеттерін арттыруға ерекше көңіл бөлінуде. Бала тілінің дұрыс дамуы – оның қоршаған ортамен қарым-қатынасын қалыптастырудың маңызды құралы. Тіл байлығы баланың логикалық ойлау қабілетінің дамуына, оның әлеуметтік бейімделуіне, болашақта сәтті оқуына әсер етеді.

Мектепке дейінгі жастағы балалардың есте сақтау, сөйлеу және ойлау қабілеттерін дамытуда көрнекілікке сүйену – ең тиімді әдістердің бірі. Осы ретте мнемокесте әдісі оқу-тәрбие процесінде үлкен рөл атқарады. Бұл әдіс балалардың ақпаратты қабылдауын жеңілдетіп қана қоймай, олардың есте сақтау қабілетін, логикалық ойлауын, шығармашылық және тілдік дағдыларын дамытады.

Бүгінгі күні көптеген тәрбиешілер балабақшадағы іс-әрекеттерде ақпаратты есте сақтатудың әртүрлі әдістерін қолданады. Алайда, кейбір дәстүрлі әдістер баланың ойлау әрекетіне толық ықпал ете алмайды немесе олардың белсенділігін арттыруда жеткіліксіз болып жатады. Мнемокесте әдісі – баланы қызықтыра отырып, ақпаратты тез әрі жүйелі түрде меңгеруге мүмкіндік беретін әдіс. Бұл әдісті қолдану арқылы балалар сюжеттік суреттер мен символикалық белгілерді пайдаланып, өз ойларын еркін жеткізуді үйренеді.

Осы әдістемелік құрал мектепке дейінгі ұйым педагогтеріне мнемокесте әдісін қолдану бойынша кешенді көмек көрсетуді, оның тиімділігін арттыру үшін нақты әдістемелік нұсқаулықтар ұсынуды мақсат етеді.

Зерттеудің мақсаты

Мектепке дейінгі ұйым педагогтеріне мнемокесте әдісін тиімді қолдану бойынша ғылыми-әдістемелік көмек көрсету, балалардың сөйлеу тілін дамытуға бағытталған инновациялық тәсілдерді оқу-тәрбие процесіне енгізу.

Зерттеу міндеттері

- Мнемокесте әдісінің ғылыми-теориялық негіздерін ашып көрсету;
- Баланың есте сақтау, сөйлеу және ойлау қабілеттерін дамытуда мнемокесте әдісінің маңызын негіздеу;
- Мнемокесте әдісін пайдалану арқылы балалардың сөздік қорын байыту жолдарын қарастыру;
- Педагогтерге мнемокесте карталарын құрастыру бойынша әдістемелік ұсыныстар беру;
- Балабақшада мнемокесте әдісі негізінде оқу қызметін ұйымдастырудың үлгі жоспарларын ұсыну;

- Мектепке дейінгі ұйымдарда оқу-тәрбие процесінің сапасын арттыру мақсатында мнемокесте әдісінің рөлін көрсету;

- Балалардың шығармашылық қабілетін, логикалық ойлауын, тіл байлығын дамытуда мнемокесте әдісін қолдану мүмкіндіктерін зерделеу.

Зерттеу нысаны мен пәні

- Зерттеу нысаны – мектепке дейінгі білім беру процесінде қолданылатын инновациялық әдістер.

- Зерттеу пәні – мектепке дейінгі ұйымдардағы балалардың тілін, сөйлеу дағдыларын, есте сақтау қабілетін дамытуға бағытталған мнемокесте әдісінің қолданылу ерекшеліктері.

Ғылыми жаңалығы мен практикалық маңыздылығы

Бұл әдістемелік құралдың ғылыми жаңалығы мнемокесте әдісін балабақшадағы Сөйлеуді дамыту жұмыстарында қолданудың тиімді жолдарын қарастырумен сипатталады. Сонымен қатар, аталған әдістемелік құрал педагогтер үшін нақты ұсыныстар мен практикалық нұсқаулықтар беріп, олардың жұмысын жеңілдетуге көмектеседі.

Практикалық маңыздылығы – әдістемелік құрал:

- Мектепке дейінгі ұйым педагогтері үшін көмекші құрал ретінде ұсынылады;

- Балалардың сөйлеу дағдыларын дамытуға арналған нақты әдістемелік тәсілдерді ұсынады;

- Тәрбиешілерге мнемокесте карталарын қолдану, құру және іс-әрекетта пайдалану бойынша практикалық материалдар береді.

Күтілетін нәтиже

Бұл әдістемелік құралды пайдалану нәтижесінде:

- Балалар:

Сөздік қоры молаяды;

Ойлау, есте сақтау және зейінін шоғырландыру қабілеттері дамиды;

Сюжеттік суреттер мен пиктограммаларды пайдалана отырып, еркін сөйлеуді үйренеді;

Өңгімелеу дағдыларын қалыптастырады;

Ақпаратты тез қабылдап, оны жүйелі түрде жеткізе алады.

- Педагогтер:

Мнемокесте әдісін тиімді қолдану бойынша білімдерін жетілдіреді;

Балалардың жас ерекшеліктеріне сәйкес мнемокесте карталарын дұрыс құрастыруды үйренеді;

Сөйлеуді дамыту іс-әрекеттарын жаңа инновациялық әдіспен түрлендіре алады;

Балалардың шығармашылық қабілеттерін дамыту үшін тиімді әдістерді меңгереді.

- **Оқу-тәрбие процесі:**

Мнемокесте әдісін қолдану арқылы білім беру сапасы артады;

Балалардың белсенділігі мен қызығушылығы жоғарылайды;

Оқу материалы жүйелі және көрнекі түрде беріледі;

Іс-әрекеттер ойын элементтерімен қызықты әрі тиімді өткізіледі.

Қазіргі заманауи білім беру жүйесінде балалардың тілін, ойлау қабілетін, есте сақтауын дамыту – басты міндеттердің бірі. Осы мақсатта мнемокесте әдісін қолдану мектепке дейінгі тәрбие мен оқытуда инновациялық және тиімді тәсілдердің бірі болып табылады. Бұл әдісті қолдану арқылы бала ақпаратты тез есте сақтайды, өз ойын еркін жеткізеді, сөйлеу мәдениеті қалыптасады.

Бұл әдістемелік құрал педагогтерге мнемокесте әдісін тиімді қолдануға көмектесетін практикалық материалдарды қамтиды. Ол мектепке дейінгі білім беру ұйымдарында оқу-тәрбие процесінің сапасын жақсартуға, балалардың танымдық және тілдік дағдыларын дамытуға үлкен үлес қосады.

Негізгі бөлім

1-тарау. Мнемокесте әдісінің теориялық негіздері

1.1. Мнемокесте әдісі туралы түсінік

Мнемокесте (мнемотехника) – есте сақтау және қайта жаңғыртуға көмектесетін арнайы әдіс-тәсілдер жиынтығы. Бұл әдіс белгі, сурет, схема, пиктограмма секілді көрнекі құралдарды пайдалану арқылы ақпаратты жүйелі түрде меңгеруге ықпал етеді.

Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту жүйесінде баланың тілін дамыту, ойлау қабілетін жетілдіру, есте сақтау мүмкіндіктерін арттыру — маңызды міндеттердің бірі болып табылады. Осы міндеттерді шешуде педагогикада кеңінен қолданылып келе жатқан тиімді құралдардың бірі — мнемокесте әдісі. Бұл әдіс балалардың есте сақтау, қабылдау, зейін және сөйлеу дағдыларын дамытуда таптырмас құрал болып табылады.

Мнемокесте ұғымы

«Мнемокесте» сөзі екі бөліктен тұрады: «мнемо» және «кесте».

✓ "Мнемо" сөзі грек тілінен аударғанда «еске түсіру», «есте сақтау» деген мағынаны білдіреді. Бұл термин грек мифологиясындағы еске сақтау құдайы Мнемозина есімімен байланысты.

✓ "Кесте" — ақпаратты белгілі бір жүйе бойынша кестелік түрде бейнелеу тәсілі.

Осылайша, мнемокесте дегеніміз — ақпаратты бейнелі түрде көрсету, оны есте сақтауды жеңілдететін және жадта қалдыруды қамтамасыз ететін арнайы пиктограммалар, символдар, схемалар, суреттер арқылы жасалған кестелер жиынтығы. Мнемокесте — бұл мнемоника әдістерінің бірі, яғни адам жадын дамытатын және оны белсенді түрде пайдалануға арналған әдіс.

Мнемокесте әдісі — күрделі ақпаратты қарапайым, балаларға түсінікті бейне, сурет, шартты белгілер арқылы ұсыну. Мұндай көрнекілік ақпаратты қабылдауды және оны ұзақ уақыт есте сақтауды жеңілдетеді. Балалар үшін бұл тәсіл түсінікті және қызықты болғандықтан, олар белсенді түрде оқу процесіне қатысады.

Мнемокестенің негізгі ерекшеліктері:

- Ақпараттың көрнекілік арқылы берілуі;
- Ассоциация (байланыс) орнату арқылы есте сақтау қабілетін дамыту;
- Баланың ойлауын, қиялын ынталандыру;
- Сөйлеу дағдыларын жетілдіру;
- Ақпаратты жүйелеу және құрылымдау мүмкіндігі.

Мнемокесте әдісінің құрылымы

Мнемокесте әдісі әдетте төмендегі негізгі элементтерден тұрады:

1. Пиктограммалар – нақты бір ұғымды, әрекетті немесе затты білдіретін шартты таңбалар.
2. Суреттер – белгілі бір құбылысты немесе оқиғаны бейнелейтін көрнекі иллюстрациялар.
3. Шартты белгілер – әрекеттің ретін, эмоционалдық жағдайларды көрсету үшін пайдаланылады.
4. Кестелік құрылым – ақпаратты логикалық реттілікпен орналасқан тор көздерге бөлу.

Мнемокестенің түрлері

Мектепке дейінгі білім беру ұйымдарында мнемокестенің әртүрлі түрлері қолданылады. Оларға мыналар жатады:

- Заттық мнемокесте – нақты заттарды пайдалану арқылы еске сақтау;
- Суретті мнемокесте – суреттер мен пиктограммаларды қолдану;
- Графикалық мнемокесте – шартты таңбалар мен схемалар арқылы ақпарат беру;
- Комбинирленген мнемокесте – бірнеше әдісті біріктіру арқылы қолдану (суреттер, шартты белгілер, схемалар).

Мнемокесте әдісінің тиімділігі

Мнемокесте әдісінің тиімділігі – ақпаратты жеңіл есте сақтау, логикалық байланысты орнату, есте сақтау уақытын ұзарту, күрделі ақпаратты қарапайым формада ұсыну мүмкіндігінде. Бұл әдіс оқыту мен тәрбиелеу процесінде балалардың:

- Тілдік құзыреттерін арттырады;

- Коммуникативтік дағдыларын дамытады;
- Шығармашылық және логикалық ойлауын жетілдіреді;
- Жады мен зейінін күшейтеді.

Мектепке дейінгі жастағы балалармен жұмыс барысында мнемокесте әдісінің қолданылу ерекшеліктері

- Балалар визуалды ақпаратты тез қабылдайды, сондықтан пиктограммалар мен суреттер арқылы ақпарат беру олардың қызығушылығын арттырады;
- Ойын элементтерімен үйлестірілген мнемокесте әдісі балаларды белсенді оқуға ынталандырады;
- Мнемокесте арқылы балалардың әңгімелеу дағдылары, ертегі айту, өлең жаттау, мәтінді толықтыру қабілеттері дамиды.

Мнемокесте әдісін қолдану салалары

Мектепке дейінгі ұйымдарда мнемокесте әдісін төмендегі салаларда қолдануға болады:

- Сөйлеуді дамыту іс-әрекеттарында (әңгіме құрастыру, мәтін мазмұнын айту, ертегі желісін қайта құрастыру);
- Көркем әдебиет сабағында (өлең жаттау, ертегіні сахналау);
- Қоршаған ортамен танысу іс-әрекеттарында (табиғат құбылыстарын сипаттау);
- Өлеуметтік-тұрмыстық қатынастарды дамытуда (күн тәртібін меңгеру, өзін-өзі тану);
- Танымдық дамуда (құбылыстарды, іс-әрекеттерді жүйелі түрде сипаттау).

Мнемокесте әдісі – мектепке дейінгі жастағы балалардың танымдық және сөйлеу дағдыларын дамытуда жоғары нәтиже беретін тиімді әдіс. Бұл әдісті жүйелі әрі мақсатты түрде қолдану арқылы баланың есте сақтау қабілеті жақсарады, логикалық ойлауы дамиды, сөздік қоры молаяды. Мнемокесте әдісі балабақшада оқу-тәрбие процесін қызықты да мазмұнды етуге мүмкіндік береді, сондай-ақ педагогтің кәсіби шеберлігін арттыруға септігін тигізеді.

1.2. Мнемокесте әдісінің тарихы мен даму кезеңдері

Мнемоника әдісі ежелгі Грециядан бастау алады. Оның негізгі мақсаты – ақпаратты ұзақ уақыт бойы есте сақтау және еске түсіруді жеңілдету. Мектепке дейінгі білім беру саласында мнемокесте әдісі XX ғасырдың екінші жартысынан бастап белсенді қолданылып келеді.

Мнемокесте әдісінің шығу тегі

Мнемоника (есте сақтау өнері) адамзат тарихында ежелден келе жатқан білім беру және ақпаратты есте сақтау тәсілдерінің бірі болып табылады. Бұл әдістің алғашқы элементтері көне замандарда, адам баласының жазу-сызу болмаған

уақытында пайда болған. Ол кезде адамдар ақпаратты ұрпақтан ұрпаққа бейнелер, белгілер, суреттер, пиктограммалар арқылы жеткізген.

Мнемоника термині көне грек тілінен алынған, «есте сақтау» деген мағынаны білдіреді. Ол грек мифологиясындағы есте сақтау мен жад құдайы Мнемозина есімімен байланысты. Антикалық Грецияда шешендер, философтар, ақындар мнемоника әдістерін жиі қолданған. Олар ұзақ мәтіндер мен поэмаларды жаттау үшін ассоциациялар мен бейнелік әдістерді пайдаланған.

Антикалық дәуірдегі мнемоника

Ежелгі грек ойшылы Симонид Кеосский мнемоника әдісінің негізін салушылардың бірі саналады. Аңыз бойынша, ол ғимарат қирағаннан кейін қайтыс болған адамдарды олардың қай жерде отырғанын есіне түсіріп, анықтай алған. Осы оқиға Симонидті "орын жүйесі" немесе "еске түсіру сарайы" (method of loci) деп аталатын әдісті жасауға итермеледі. Бұл әдіс бойынша адам есте сақтау үшін ақпаратты белгілі бір кеңістікте орналасқан объектілермен байланыстырады. Антикалық философтар мен шешендер мнемоника тәсілдерін қолданып, ұзақ баяндамалар мен поэмаларды жатқа айтқан.

Орта ғасырлар кезеңінде

Орта ғасырларда мнемоника әдістері негізінен діни мектептерде, монастырьлерде және шіркеулерде қолданыс тапты. Әулие Тома Аквинский мен басқа да теологтар ассоциативті есте сақтау жүйелерін жетілдірді. Дін қызметкерлері қасиетті мәтіндер мен дұғаларды жаттау үшін мнемоникалық құрылымдарды пайдаланды.

Қайта өрлеу дәуірінде

Қайта өрлеу дәуірінде мнемоника әдістері қайта жанданды. Ғалымдар мен өнер адамдары еске түсіру сарайларын, ассоциация әдістерін пайдаланып, күрделі ақпаратты есте сақтауды дамытты. Бұл кезеңде Джордано Бруно, Раймонд Луллий, Маттео Риччи сынды ойшылдар мнемоникалық жүйелерді кеңінен зерттеді. Олардың еңбектері есте сақтау қабілетін арттыруда бейнелер мен символдарды қолдануға негізделді.

Жаңа заман және XX ғасыр

XVIII-XIX ғасырларда психология ғылымының дамуына байланысты мнемоника әдістері ғылыми тұрғыдан зерттеле бастады. Эббингауз, Вундт, Павлов сияқты ғалымдар есте сақтау процестерін тәжірибелік түрде зерттеп, адамның жады мен ассоциация механизмдерін анықтады.

XX ғасырда педагогика мен психология салаларында есте сақтау мен ойлау қабілеттерін дамытуға бағытталған әдістердің жаңа түрлері пайда болды. Солардың ішінде мнемокесте әдісі ерекше назар аудартты. Бұл әдіс балалармен жұмыста көрнекілік, пиктограмма, графикалық символдар арқылы ақпаратты меңгеру мен қайта жаңғыртуда тиімді құрал ретінде қолданыла бастады.

Мектепке дейінгі білім беру жүйесінде мнемокесте әдісінің дамуы

Мектепке дейінгі білім беру жүйесінде мнемокесте әдісі XX ғасырдың екінші жартысында дами бастады. Әсіресе Кеңес Одағының педагогикасында балалардың тілін дамытуға арналған инновациялық әдістерді енгізу барысында мнемокесте әдісі жүйелі түрде қолданылды.

Белгілі ресейлік ғалымдар мен педагогтер Л.С. Выготский, А.Р. Лурия, Н.И. Жинкин, Т.А. Ткаченко, Т.И. Трофимова еңбектерінде баланың есте сақтау қабілетін дамытуда бейнелік және символикалық әдістердің маңыздылығы атап өтілді. Олардың еңбектері мнемокесте әдісін оқу процесіне енгізуге негіз болды.

Қазіргі кезеңдегі мнемокесте әдісі

Бүгінгі таңда мнемокесте әдісі тек Сөйлеуді дамыту саласында ғана емес, сонымен қатар баланың когнитивтік қабілеттерін, коммуникативтік дағдыларын, логикалық ойлауын, шығармашылық қабілетін дамыту мақсатында кеңінен қолданылып келеді.

Қазақстанда мектепке дейінгі білім беру стандарттарында, оқу бағдарламаларында баланың тілін дамытуға арналған түрлі инновациялық әдіс-тәсілдердің ішінде мнемокесте әдісіне ерекше мән берілген. Тәрбиешілер мен педагогтер бұл әдісті:

- Өңгіме құрастыруда;
- Ертегі мазмұнын айтып беруде;
- Мақал-мәтелдерді меңгеруде;
- Сюжеттік ойындарда кеңінен қолдануда.

Мнемокесте әдісі педагогтер үшін оңай қолданылатын, балалардың жас ерекшелігіне бейімделген, оқу процесін тиімді ететін құралға айналды.

Мнемокесте әдісінің даму кезеңдерін қорытындылау

Кезең	Негізгі сипаттамалары
Ежелгі дәуір	Ассоциация және бейнелер арқылы есте сақтау, Симонидтің «орын жүйесі» әдісі.
Орта ғасырлар	Діни мәтіндерді жаттауда ассоциативті мнемоникалық әдістерді қолдану.
Қайта өрлеу дәуірі	Мнемоникалық сарайлар, бейнелер арқылы есте сақтау жүйелерін жетілдіру.
Жаңа заман	Психологияда есте сақтау процестерін ғылыми зерттеу (Эббингауз және т.б.).
XX ғасырдың ортасы	Мектепке дейінгі педагогикада мнемокесте әдісін енгізу, пиктограммалар қолдану.

Кезең	Негізгі сипаттамалары
Қазіргі кезең	Мнемокесте әдісі мектепке дейінгі оқытуда Сөйлеуді дамыту, ойлау, есте сақтау қабілеттерін дамытуда кеңінен қолданылады.

Мнемокесте әдісі адамзат тарихының әр кезеңінде өзектілігін жоғалтпай келе жатқан, уақыт талабына сай жетілдірілген тиімді әдіс болып табылады. Әсіресе, мектепке дейінгі жастағы балалардың сөйлеу қабілетін, ойлауын және есте сақтауын дамытуда бұл әдістің маңызы орасан зор. Заманауи педагогикада мнемокесте әдісі оқу-тәрбие процесінің ажырамас бөлігіне айналып, балалардың оқу жетістіктерін арттыруға ықпал етіп отыр.

1.3. Мектепке дейінгі жастағы балалардың есте сақтау қабілетінің ерекшеліктері

Есте сақтау — адамның танымдық іс-әрекетінің негізі болып табылатын психикалық процесс. Есте сақтау қабілеті арқылы адам ақпаратты қабылдайды, сақтайды және қайта жаңғыртады. Мектепке дейінгі жастағы балалардың есте сақтау қабілетін дамыту олардың интеллектуалдық дамуының, тілдік және коммуникативтік дағдыларын қалыптастырудың маңызды шарты болып табылады.

Мектепке дейінгі кезеңдегі есте сақтау қабілеті баланың жалпы психикалық дамуының маңызды көрсеткіші болып саналады. Бұл жастағы балалардың есте сақтау қабілетінің өзіндік ерекшеліктері бар, оларды төмендегідей сипаттауға болады:

1. Есте сақтаудың еріксіз сипаты

Мектепке дейінгі жастағы балаларда есте сақтау қабілеті негізінен еріксіз сипатқа ие болады. Яғни, бала ақпаратты арнайы мақсатсыз, оқу міндетін алға қоймастан, табиғи қызығушылығы мен әсерленуі нәтижесінде есте сақтайды. Олар көбінесе өздерін қызықтырған, эмоциялық әсер қалдырған мәліметтерді оңай есте сақтайды.

2. Көрнекі-бейнелі есте сақтау

Балаларда көрнекі-бейнелі ойлау басым болғандықтан, олардың есте сақтау қабілеті де осы негізде дамиды. Бала көзбен көргенін, қолымен ұстағанын, естігеннен гөрі жақсы есте сақтайды. Сондықтан мектепке дейінгі жастағы балалар ақпаратты суреттер, пиктограммалар, ойыншықтар және басқа да көрнекі құралдар арқылы қабылдағанда жақсы есте сақтайды.

3. Қысқа мерзімді есте сақтау басым

Мектепке дейінгі жастағы балаларда қысқа мерзімді жад белсенді жұмыс істейді. Олар ақпаратты қысқа уақыт аралығында есте сақтап, жылдам ұмытып

қалуы мүмкін. Ұзақ мерзімді есте сақтау қабілеті біртіндеп, мақсатты түрде жаттықтыру арқылы дамиды.

4. Ассоциативті есте сақтау қабілеті

Бұл жастағы балалардың есте сақтау процесі көбінесе ассоциацияларға негізделеді. Яғни, жаңа ақпарат бұрынғы білімдерімен, тәжірибелерімен байланыстырылған жағдайда, оны тез есте сақтайды. Баланың жеке тәжірибесіне, эмоциялық әсеріне байланысты естеліктері де ұзағырақ сақталады.

5. Қозғалыстық және эмоционалдық жадының белсенділігі

Мектепке дейінгі жастағы балалардың есте сақтауында қозғалыстық және эмоционалдық компоненттер маңызды рөл атқарады. Балалар қимыл арқылы орындалатын әрекеттерді, әндер мен тақпақтарды қимылмен бірге айтуды оңай есте сақтайды. Сонымен қатар, олардың эмоционалдық әсер алған оқиғалары ұзақ уақыт жадында сақталады.

Жас ерекшеліктеріне сай есте сақтау қабілетінің дамуы

Екі жастан үш жасқа дейінгі кезең

Бұл кезеңде баланың есте сақтау қабілеті қалыптасу сатысында болады. Бала қоршаған ортадағы заттар мен құбылыстарды есінде сақтай бастайды, бірақ оларды мақсатты түрде есте сақтау әлі дамымаған. Көбінесе, күнделікті қайталанып отыратын әрекеттер мен эмоциялық жағынан маңызды оқиғаларды есінде қалдырады.

Төрт жастан бес жасқа дейінгі кезең

Бұл жас кезеңінде бала қысқа әңгімелерді, өлеңдер мен жаңылтпаштарды есте сақтай бастайды. Әртүрлі ойын элементтері арқылы бала ақпаратты жылдам қабылдап, есте сақтауға дағдыланады. Осы жаста ассоциативті есте сақтау қабілеті күшейеді.

Алты жасқа дейінгі кезең

Алты жасқа жеткен балаларда мақсатты есте сақтау қалыптасады. Оларға арнайы тапсырмалар беру арқылы ақпаратты жаттап алу және қайта жаңғырту мүмкіндігі дамиды. Бұл кезеңде ұзақ мерзімді жадының негіздері қаланады. Балаға берілген ақпаратты жүйелі түрде қайталау оның есте сақтау қабілетін арттырады.

Есте сақтауды дамытуда ескерілетін факторлар

Баланың есте сақтау қабілетінің дамуына әсер ететін негізгі факторлар мыналар:

- Жас ерекшеліктері (жас ұлғайған сайын есте сақтау қабілеті мақсатты әрі жүйелі дамиды);
- Қызығушылығы мен мотивациясы (қызыққан материалды бала тез және ұзақ уақытқа есте сақтайды);
- Қоршаған орта (үйреншікті және жағымды орта баланың есте сақтауына оң әсер етеді);

- Педагогтің қолданатын әдіс-тәсілдері (көрнекі, ойын, белсенді әдістер тиімді әсер етеді);
- Тәрбиешінің қатысуы мен қолдауы (тәрбиешінің мақтау-мадақтауы, түсіндіруі маңызды рөл атқарады).

Мектепке дейінгі жастағы балалардың есте сақтау қабілетін дамытуда мнемокесте әдісінің орны ерекше. Бұл әдіс:

- Баланың көру арқылы қабылдауына негізделген;
- Ақпаратты құрылымдауға және жүйелеуге мүмкіндік береді;
- Ассоциативті есте сақтауды белсендіреді;
- Эмоциялық қабылдауды арттырады;
- Баланың белсенділігін және қызығушылығын оятады.

Мнемокесте әдісі арқылы балаға берілетін пиктограммалар, шартты белгілер мен схемалар күрделі ақпаратты жеңіл есте сақтауға ықпал етеді. Бұл әдіс көрнекі-бейнелі ойлау қабілетіне сүйеніп, ақпаратты ұзақ мерзімді жадыда бекітеді.

Мектепке дейінгі жастағы балалардың есте сақтау қабілеті ерекше дамитын кезең болып табылады. Бұл жаста олардың есте сақтау процесі еріксіз, көрнекі-бейнелі, ассоциативті және эмоционалдық сипатта болады. Тәрбиеші мен педагогтің міндеті — баланың жас ерекшеліктерін ескере отырып, тиімді әдіс-тәсілдер арқылы есте сақтауын дамыту. Осы тұрғыда мнемокесте әдісі – баланың жадысын дамытуда ең тиімді, қолжетімді және қызықты әдістердің бірі болып табылады.

2-тарау. Балабақшада мнемокесте әдісін қолданудың маңызы мен ерекшеліктері

2.1. Мнемокесте әдісін қолданудың педагогикалық негіздері

Мектепке дейінгі білім беру мекемелерінде балалардың тілін дамыту, ойлау қабілетін жетілдіру, сөйлеу мәдениетін қалыптастыру – педагогтердің негізгі міндеттерінің бірі. Баланың өз ойын анық жеткізуі, байланыстырып сөйлеуі, мәтінді немесе оқиғаны ретімен әңгімелеуі оның жалпы танымдық және психикалық дамуына тікелей әсер етеді. Бұл міндеттерді жүзеге асыруда мнемокесте әдісін қолданудың педагогикалық негіздері ерекше мәнге ие.

Мнемокесте әдісі психология, педагогика, лингвистика ғылымдарының тоғысында пайда болған инновациялық әдіс болып табылады. Оның басты ерекшелігі – ақпаратты құрылымдап, көрнекілік арқылы ұсыну. Осы арқылы балаға ақпаратты оңай қабылдауға, есте сақтауға және оны қайта жаңғыртуға мүмкіндік беріледі.

Мнемокесте әдісінің педагогикалық негіздері

1. Танымдық іс-әрекетті белсендіру

Мектепке дейінгі жастағы балалардың танымдық әрекеті негізінен қызығушылық пен ойын арқылы дамиды. Мнемокесте әдісі – көру арқылы

ақпаратты қабылдау механизмін қолдану арқылы баланың қызығушылығын арттырып, танымдық белсенділігін оятады. Пиктограммалар, шартты белгілер, символдар балалардың зейінін шоғырландырады және ақпаратты ұғынып қабылдауын жеңілдетеді.

2. Көрнекілік принципіне негізделуі

Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытуда көрнекілік принципі жетекші орын алады. Балалар абстрактілі ұғымдарды түсінуде қиындық көреді, сондықтан оларды көрнекі құралдар арқылы ұсыну қажет. Мнemoкесте әдісі көрнекі-бейнелі ойлау қабілетіне сүйенеді және оқу материалын балаға түсінікті тілде жеткізеді. Бұл әдістің басты құралы – мнemoкесте карталары, олар көрнекі, тартымды, қарапайым және ақпаратты нақты береді.

3. Ойын әдістерімен байланысы

Мектепке дейінгі жастағы бала ойын әрекеті арқылы дамиды. Мнemoкесте әдісі ойын тәсілдерімен ұштастырылады. Мысалы, «Мнemo-кестемен ертегі құрастыр», «Мақалды аяқта», «Пиктограмма арқылы әңгіме айт» секілді тапсырмалар балалардың белсенділігін арттырады. Бұл ойын түріндегі жаттығулар балалардың шығармашылық қабілеттерін, сөздік қорын және сөйлеу мәдениетін дамытады.

4. Балалардың жас ерекшеліктерін ескеру

Мнemoкесте әдісі балалардың психологиялық және жас ерекшеліктерін ескере отырып жасалған. 3-6 жас аралығындағы балалардың есте сақтау қабілеті, зейіні, сөйлеу дағдылары дамудың әртүрлі деңгейінде болады. Сондықтан мнemoкесте әдісі қарапайымнан күрделіге ұстанымына сүйеніп, әр жастағы баланың мүмкіндігіне сай кестелер мен пиктограммалар қолданылады.

5. Баланың жеке тұлғасына бағытталған тәсіл

Мнemoкесте әдісі баланың даралығын, оның жеке даму ерекшеліктерін ескереді. Әр бала ақпаратты қабылдау мен есте сақтаудың өзіндік жолдарын таңдайды. Бір бала суреттерге сүйенсе, екінші бала символдар арқылы жақсы түсінеді. Сондықтан мнemoкесте әдісін қолдану педагогке жекелеген оқыту траекториясын құруға мүмкіндік береді.

Мнemoкесте әдісін қолданудың негізгі педагогикалық ұстанымдары

1. Жүйелілік пен бірізділік

Мнemoкесте әдісін қолдану жүйелі, ретімен, баланың даму деңгейіне сәйкес жоспарланады. Кестелер алдымен таныстырылып, кейіннен күрделі материалдарды меңгеруге көшеді.

2. Көрнекілік және түсініктілік

Пайдаланылатын пиктограммалар мен шартты белгілер қарапайым, түсінікті және баланың жасына сай болуы қажет. Күрделі және түсініксіз суреттер баланың қызығушылығын төмендетуі мүмкін.

3. Қайталау мен бекіту

Балалар материалды қайталау арқылы жақсы меңгереді. Мнemoкесте әдісі қайталау

арқылы есте сақтауды тиімді қамтамасыз етеді. Пиктограммаларды бірнеше рет қайталай отырып, бала оларды есте сақтап, сөйлегенде қолдана алады.

4. Ізгілік педагогикасы және қолдау көрсету

Баланың әрбір жетістігін мадақтау, сенім білдіру – баланың өзіне деген сенімін арттырады. Мнемокесте әдісі қолданылғанда педагог баланың шығармашылығын, дербестігін, белсенділігін қолдап отырады.

Мнемокесте әдісін қолданудың педагогикалық мақсаттары

- Балалардың сөйлеу мәдениетін, байланыстырып сөйлеуін дамыту;
- Есте сақтау, зейін, қабылдау сияқты танымдық қабілеттерді жетілдіру;
- Логикалық ойлауын, байланыстырып сөйлеуін, оқиғалар желісін құрастыру дағдыларын дамыту;
- Шығармашылық белсенділікті арттыру, балаларды ойлау мен әңгімелеуге үйрету;
- Баланың жеке тәжірибесін байыту, танымдық белсенділігін ынталандыру.

Мнемокесте әдісін қолдану нәтижесінде педагогтың жетістіктері

- Іс-әрекет барысында ақпаратты беру тәсілдері жаңғырады;
- Педагогтің көрнекілік құралдарын тиімді пайдалану шеберлігі артады;
- Балалармен ынтымақтастық қарым-қатынасы нығаяды;
- Жекелей және топпен жұмыс істеу мүмкіндіктері кеңейеді;
- Оқу-тәрбие процесінде шығармашылық әдістерді қолдану арқылы іс-әрекеттың сапасы артады.

Мектепке дейінгі ұйымдарда мнемокесте әдісін қолданудың педагогикалық негіздері баланың танымдық және сөйлеу дағдыларын дамытуға, есте сақтау қабілетін арттыруға, оқу-тәрбие процесінің тиімділігін арттыруға бағытталған. Бұл әдіс бала үшін түсінікті, қызықты, қолжетімді бола отырып, педагогтің кәсіби шеберлігін арттыруға ықпал етеді. Мнемокесте әдісі арқылы педагог баланың жеке дамуын, шығармашылығын, қарым-қатынас жасау дағдыларын мақсатты түрде қалыптастырады.

2.2. Мнемокесте әдісі арқылы балалардың тілін дамыту

Баланың тілін дамытудың маңыздылығы

Мектепке дейінгі кезең — баланың тілдік қабілеттері қарқынды дамиды кезең. Бұл кезеңде баланың сөздік қоры байып, сөйлеу дағдылары қалыптасады, байланыстырып сөйлеу қабілеті дамиды. Баланың өз ойын еркін жеткізуі, сөйлеу мәдениетін меңгеруі оның психикалық, танымдық, эмоционалдық дамуына тікелей әсер етеді. Баланың тілін дамыту — оның коммуникативтік құзыреттілігін, әлеуметтік бейімделуін, танымдық қабілеттерін қалыптастырады.

Бүгінгі таңда мектепке дейінгі білім беру мекемелерінде баланың тілін дамытуда жаңа әдістер мен технологияларды қолдану қажеттілігі артып келеді. Соның ішінде мнемокесте әдісі — балалардың сөйлеу тілін дамытуда тиімді, инновациялық тәсілдердің бірі.

Мнемокесте әдісінің Сөйлеуді дамытудағы рөлі

Мнемокесте әдісі — бұл бейнелік ойлауға, есте сақтауға, ассоциацияларға, визуалды қабылдауға негізделген әдіс. Бұл әдіс арқылы бала:

- Оқиға желісін суреттер арқылы еске түсіріп, әңгімелейді;
- Қиын сөздерді немесе ұғымдарды пиктограммалар арқылы меңгереді;
- Өз ойын жүйелі, байланыстырып жеткізуді үйренеді;
- Сөйлем құрастыру, мәтін құрау, ертегі айту сияқты дағдыларды қалыптастырады.

Баланың тілін дамытуда мнемокесте әдісі сөйлеудің барлық түрін дамытуға ықпал етеді:

- Монологтық сөйлеу (оқиғаны баяндау, ертегі айту);
- Диалогтық сөйлеу (сұрақ-жауап, пікір алмасу);
- Сөйлеу мәдениеті мен мәнерлілігі (интонация, дауыс ырғағы, сөйлеу қарқыны).

Мнемокесте әдісін қолдану арқылы шешілетін негізгі тілдік міндеттер

1. Балалардың сөздік қорын молайту

Мнемокесте карталарында әртүрлі тақырыптық суреттер мен пиктограммалар пайдаланылады (табиғат құбылыстары, жануарлар, тұрмыстық заттар және т.б.). Оларды қолдану барысында балалар жаңа сөздерді меңгереді, олардың мағынасын түсінеді және күнделікті сөйлеуде қолдана бастайды.

2. Байланыстырып сөйлеуді дамыту

Мнемокесте әдісі оқиғалардың реттілігін сақтай отырып, байланысты әңгіме құрастыруға көмектеседі. Әрбір пиктограмма оқиғаның бір бөлігін білдіреді, осылайша балалар мәтіннің логикалық құрылымын оңай меңгереді.

3. Тілдің грамматикалық құрылымын жетілдіру

Мнемокесте әдісі арқылы балалар сөйлемнің құрылымын меңгереді, сөздердің байланысын түсінеді, сөздердің грамматикалық формаларын дұрыс қолдануға дағдыланады.

4. Мәнерлі сөйлеуді қалыптастыру

Пиктограммалар арқылы ертегілерді, өлеңдерді, тақпақтарды айтып беру балаларды мәнерлі сөйлеуге, интонацияны дұрыс қолдануға, дауыстың биіктігін және қарқынын реттеуге үйретеді.

5. Диалог құру дағдыларын дамыту

Мнемокесте әдісін қолдану барысында балалар бір-бірімен диалог жүргізуге

үйренеді. Пиктограммалар бойынша сұрақтар қою, жауап беру, пікір алмасу арқылы коммуникативтік қабілеттері дамиды.

Мнемокесте әдісі негізінде Сөйлеуді дамыту жұмысын ұйымдастырудың негізгі кезеңдері

1. Пиктограммалармен таныстыру

Алдымен тәрбиеші балаларды пиктограммалардың мағынасы мен белгіленген символдарымен таныстырады. Әрбір сурет немесе символ нені білдіретіні түсіндіріледі. Пиктограммаларды қолдану барысында көрнекілікке сүйене отырып, сөздік жұмыс жүргізіледі.

2. Ортақ әңгіме құрастыру

Балалармен бірге дайын мнемокесте картасын пайдалана отырып, оқиға желісі құрастырылады. Әңгіме құрау барысында бала өз ойын жеткізуді, оқиғаны ретімен баяндай білуді үйренеді. Тәрбиеші бағыт беріп, баланың ойын толықтырады.

3. Жеке әңгімелеу жұмыстары

Балалар өз бетінше пиктограммалар негізінде әңгіме құрастырады немесе ертегі мазмұнын айтып береді. Бұл кезеңде балалар дербестікке, шығармашылыққа, сөз байлығын қолдануға дағдыланады.

4. Ойын жаттығулары арқылы сөйлеу дағдыларын дамыту

Мысалы: «Ертегіні құрастыр» ойыны (мнемокесте картасын пайдалана отырып);

«Қай сурет қай әңгімеге сәйкес келеді?» ойыны; «Суреттер тізбегін құрастыр» ойыны.

Тақырыптық жұмыстар арқылы Сөйлеуді дамыту бағыттары

Тақырып	Мақсаты	Мнемокесте карталарының мазмұны
«Жабайы жануарлар»	Жануарлардың атауын, мекенін, ерекшеліктерін атау	Аю, қасқыр, түлкі, орман, ін, қыс, тамақтану суреттері
«Төрт мезгіл»	Әр мезгілдің ерекшеліктерін сипаттау	Күн, бұлт, жаңбыр, қар, ағаш, гүл, балалар киімі
«Менің отбасым»	Отбасы мүшелерінің атауын меңгерту, сөйлем құрау	Әке, ана, аға, апа, әже, үй, отбасылық демалыс суреттері
«Табиғат әлемі»	Табиғат құбылыстарын сипаттау, сөйлемдер құрастыру	Күн, бұлт, су, ағаш, гүл, құстар, жануарлар
«Көлік түрлері»	Көлік атауларын білу, қызметін сипаттау	Машина, автобус, пойыз, кеме, ұшақ, бағдаршам суреттері

Мнемокесте әдісін қолдану кезінде педагогтің міндеттері

- Балалардың жас және жеке ерекшеліктерін ескеру;
- Пиктограммаларды балалардың қабылдауына сай іріктеу;
- Оқу процесін ойын түрінде ұйымдастыру;
- Балаларды еркін сөйлеуге ынталандыру;
- Баланың сөйлеуіндегі қателерді түзетіп, дұрыс сөйлеуіне қолдау көрсету.

Мнемокесте әдісі арқылы Сөйлеуді дамытудың нәтижелері

Мнемокесте әдісі жүйелі түрде қолданылған жағдайда балаларда төмендегідей нәтижелер қалыптасады:

- Сөздік қор молаяды;
- Әңгіме құрастыру қабілеті дамиды;
- Сөйлеу мәнерлігі мен сөйлем құрылымын дұрыс қолдану қалыптасады;
- Коммуникативтік дағдылар артады;
- Тілдік белсенділік жоғарылайды.

Мнемокесте әдісі мектепке дейінгі балалардың тілін дамытуда, байланыстырып сөйлеуін қалыптастыруда, танымдық қабілеттерін арттыруда өте тиімді құрал болып табылады. Бұл әдіс баланың көрнекі-бейнелі ойлауына, есте сақтауына, шығармашылығына сүйене отырып, оқу процесін қызықты әрі тиімді етеді. Педагог мнемокесте әдісін шебер пайдалана отырып, баланың сөйлеу белсенділігін арттырып, тіл байлығын дамытуға үлкен үлес қоса алады.

2.3. Мнемокестенің психологиялық-педагогикалық әсері

Мектепке дейінгі білім беру жүйесінде мнемокесте әдісін қолдану балалардың когнитивтік және коммуникативтік дағдыларын дамытуға айрықша ықпал етеді. Бұл әдістің психологиялық және педагогикалық әсері баланың ойлау қабілетіне, есте сақтауына, сөйлеу белсенділігіне, эмоциялық жай-күйіне оң ықпалын тигізеді. Мнемокесте – баланың есте сақтауын ғана емес, оның бүкіл тұлғалық дамуын қамтамасыз ететін тиімді құрал.

Мнемокестенің психологиялық әсері

1. Есте сақтау қабілетін дамыту

Мнемокесте әдісі визуалды бейнелер, пиктограммалар мен шартты белгілер арқылы ақпаратты қабылдауды жеңілдетеді. Бұл тәсіл балалардың қысқа мерзімді және ұзақ мерзімді жадын дамытады. Көрнекі құралдарды қолдану ақпаратты жүйелеуге мүмкіндік береді, бұл есте сақтау процесін анағұрлым тиімді етеді.

2. Зейінді шоғырландыру

Мнемокесте әдісі балалардың зейінін тұрақтандыруға және шоғырландыруға ықпал етеді. Пиктограммаларды оқып, талдау және олардан әңгіме құрастыру барысында балалар зейінін толықтай тапсырмаға аударып, ақпаратты қабылдау және өңдеуге белсенді түрде қатысады.

3. Қиялды және шығармашылық ойлауды ынталандыру

Мнемокесте әдісі көрнекі-бейнелі ойлауға негізделгендіктен, балалардың қиялы мен шығармашылық қабілеттерін дамытады. Пиктограммаларды жеке түсіндіріп, олардан ертегі құрастыру немесе жаңа оқиға ойлап табу баланың шығармашылық ойлауына жол ашады.

4. Эмоциялық жағдайды тұрақтандыру

Мнемокесте әдісі оқу процесін ойын түрінде ұйымдастыруға мүмкіндік береді. Бұл баланың оқу барысындағы эмоциялық жайлылығын қамтамасыз етеді, уайым, қорқыныш сияқты жағымсыз эмоцияларды азайтады. Бала өзін еркін ұстайды, тапсырмаларды орындаудан қуаныш алады.

5. Сенсорлық дамуға ықпал етеді

Мнемокесте карталарын қолдану балалардың көру, есту, кинестетикалық қабылдауын дамытады. Бұл әдіс сенсорлық интеграцияны жетілдіреді, яғни бала әртүрлі ақпарат көздерінен алынған деректерді біріктіріп, тұтас сурет жасай алады.

6. Эмоционалды есте сақтауды күшейтеді

Көрнекілікпен жұмыс істегенде бала көбінесе жағымды эмоция алады. Эмоциялық қабылдау арқылы ақпарат тезірек есте қалады және ұзақ уақыт сақталады.

Мнемокестенің педагогикалық әсері

1. Байланыстырып сөйлеуді дамыту

Мнемокесте әдісі арқылы балалар ойын жүйелі түрде құрастыруды және логикалық байланыстарды орнатуды үйренеді. Бұл әдіс баланың байланыстырып сөйлеуін, мәтін құрастыру дағдыларын қалыптастырады. Өңгімелеу барысында балалар диалог, монолог түрлерін меңгереді.

2. Тілдік қорды байыту

Пиктограммалар мен мнемокесте карталары арқылы балалар жаңа сөздер үйреніп, сөздік қорын байытады, сөздерді мағынасына сай қолдануға дағдыланады. Балалар әртүрлі сөз таптарын, етістіктерді, сын есімдерді қолдануды меңгереді.

3. Логикалық ойлауды қалыптастыру

Мнемокесте әдісі оқиғалар арасындағы себеп-салдарлық байланысты анықтауға үйретеді. Бұл логикалық ойлау дағдыларын дамытып, баланың күрделі ой қорытындыларын жасау қабілетін жетілдіреді.

4. Коммуникативтік дағдыларды дамыту

Мнемокесте әдісі балаларды пікір алмасуға, топтық жұмысқа баулиды. Олар бір-бірімен ой бөлісіп, сұрақ қояды және жауап береді, сұхбат жүргізу қабілеттерін жетілдіреді. Баланың қарым-қатынас жасау құзыреттілігі артады.

5. Іс-әрекетке деген қызығушылықты арттыру

Мнемокесте әдісі іс-әрекетті қызықты, тартымды етеді. Балалар тапсырмаларды ерекше ықыласпен орындайды, өйткені көрнекі құралдар мен ойын

элементтері оларды ынталандырады. Бұл әдіс оқу процесін жағымды эмоционалдық жағдайға бөлейді.

6. Дербестік және өзіндік ой-пікір қалыптастыру

Мнемокесте әдісі балалардың дербес ойлауға, өз көзқарасын білдіруге, қиялынан оқиғалар ойлап табуға мүмкіндік береді. Педагог әр балаға жеке тәсіл қолданып, оның дербестігін қолдайды.

Мнемокесте әдісінің психологиялық-педагогикалық әсерін жүзеге асыру шарттары

- Балалардың жас ерекшеліктерін ескере отырып, пиктограммалардың күрделілігін реттеу;
- Балалармен ынтымақтастық қарым-қатынас орнату, олардың сенімін арттыру;
- Қызығушылықты арттыру үшін тапсырмаларды ойын түрінде ұйымдастыру;
- Эмоциялық қолдау көрсету, баланың әр жетістігін мадақтау;
- Әдісті жүйелі түрде және тұрақты қолдану.

Мнемокесте әдісін қолданудың психологиялық және педагогикалық нәтижелері

Психологиялық нәтижелер	Педагогикалық нәтижелер
Есте сақтау, зейін, қабылдау қабілеттері артады	Байланыстырып сөйлеу дағдылары қалыптасады
Эмоциялық жайлылық, өзін-өзі сенімді сезіну	Сөздік қор молаяды, сөйлем құрастыру қабілеті дамиды
Қиял мен шығармашылық қабілет жетіледі	Оқиғаны логикалық баяндау, мәтін құрау мүмкіндігі артады
Эмоциялық есте сақтау, мотивация күшейеді	Іс-әрекетке қызығушылық артып, оқу процесі белсенді өтеді
Сенсорлық интеграция дамиды	Тілдік, коммуникативтік құзыреттер қалыптасады

Мнемокесте әдісі мектепке дейінгі білім беру процесінде баланың психологиялық жай-күйін тұрақтандырып, танымдық дамуына ықпал етеді. Бұл әдіс баланың есте сақтау қабілетін, зейінін, қиялын, шығармашылығын, сондай-ақ байланыстырып сөйлеу, тілдік қорын байыту, логикалық ойлау, коммуникативтік дағдыларын дамытады. Мнемокесте әдісін жүйелі әрі мақсатты қолдану мектепке

дейінгі мекеме педагогтеріне балалардың тілін дамытумен қатар, оларды жеке тұлға ретінде дамытуға мүмкіндік береді.

3-тарау. Мнemoкестe әдісін ұйымдастыру және қолдану әдістемесі

3.1. Мнemoкестe карталарын дайындау ережелері

Мектепке дейінгі ұйымдарда мнemoкесте әдісін тиімді қолдану үшін педагогке ең алдымен сапалы әрі түсінікті мнemoкесте карталарын дайындау қажет. Бұл карталар баланың тілін дамытуға, есте сақтауын арттыруға және логикалық ойлау қабілетін қалыптастыруға бағытталады. Мнemoкесте карталарын дайындау барысында балалардың жас ерекшеліктері, танымдық қабілеттері, қабылдау деңгейлері ескерілуі тиіс.

Мнemoкесте картасының құрылымы

Мнemoкесте картасы – ақпаратты құрылымдық және жүйелі түрде бейнелейтін, арнайы суреттерден немесе пиктограммалардан тұратын кесте немесе тізбек. Әдетте, мнemoкесте картасы бірнеше тор көздерге бөлінеді, әр тор көзінде сурет немесе символ орналасады. Әрбір сурет баланың белгілі бір әрекетті, ұғымды немесе оқиғаның бір бөлігін түсінуіне көмектеседі.

Мнemoкесте карталарын дайындаудың негізгі ережелері

1. Жас ерекшеліктерін ескеру

- 3-4 жас аралығындағы балалар үшін суреттер үлкен, анық, қарапайым болуы тиіс.
- 5-6 жас аралығындағы балалар үшін суреттердің күрделілігін арттыруға, суреттер арасындағы логикалық байланыстарды көрсетуге болады.
- Карталар көлемі мен мазмұны бойынша баланың танымдық мүмкіндіктеріне сай жасалады.

2. Пиктограммалардың қарапайымдылығы мен түсініктілігі

- Карталардағы суреттер шынайы, анық, қарапайым графикалық түрде беріледі.
- Пиктограммалар шектен тыс күрделі болмауы тиіс. Олар бала үшін оңай танып, түсіне алатындай болуы керек.
- Бір пиктограмма бір мағынаны білдіруі тиіс.

3. Түстерді дұрыс таңдау

- Суреттер мен белгілер жарқын, бірақ қанық емес, көзге жағымды түстермен бейнеленеді.
- Өртүрлі ұғымдар үшін түрлі-түсті белгілерді қолдану есте сақтау процесін жеңілдетеді.

Мысалы: Табиғат құбылыстары – көк, жасыл реңктер;

- Кейіпкерлер – қызыл, сары, қызғылт түстер;

- Әрекеттер – қарапайым сызба белгілер арқылы бейнеленеді.

4. Сюжеттік реттілікті сақтау

- Мнемокесте карталары логикалық және хронологиялық реттілікті көрсетуі тиіс.
- Әңгіме немесе ертегінің мазмұны бойынша басынан аяғына дейінгі оқиғалар желісі сақталады.
- Әр сурет оқиғаның белгілі бір кезеңін білдіреді және бірізділікті сақтауға көмектеседі.

5. Құрылымның жүйелілігі

- Мнемокесте карталары рет-ретімен орналасқан тор көздерден немесе қатарлардан тұрады.
- Әрбір тор көз оқиғаның бір бөлігін бейнелейді.
- Мнемокестенің соңында қорытынды белгі немесе оқиғаның аяқталғанын білдіретін пиктограмма болады.

6. Өлшемі мен форматы

- Мнемокесте карталары баланың көзіне ыңғайлы, ашық әрі көрнекі болуы керек.
- Топтық жұмыстарда үлкен форматтағы карталар қолданылады (A3, A2), ал жеке жұмыс үшін шағын форматтағы карталар ұсынылады (A4, A5).

7. Материал сапасы

- Карталар берік қағаздан немесе пластиктен жасалады.
- Қайта қолдануға ыңғайлы болу үшін ламинирленген немесе қалыңдығы жоғары қағазға басылған болуы ұсынылады.
- Балалардың қауіпсіздігі үшін ұштары доғал, жыртылмайтын материалдардан әзірленуі қажет.

8. Әр алуандық пен тақырыптық бағыт

- Мнемокесте карталары түрлі тақырыптарда дайындалады:
 - Ертегілер (мысалы: «Қызыл телпек», «Мақта қыз бен мысық»);
 - Жыл мезгілдері;
 - Жабайы және үй жануарлары;
 - Көлік түрлері;
 - Тұрмыстық әрекеттер (жуу, тамақ істеу, серуендеу т.б.);
 - Отбасы және қоғам.

9. Символдық жүйені енгізу

- Әрбір символдың мағынасы түсіндіріліп, баланың санасында бекітілуі тиіс.
- Пиктограммаларда адамдардың әрекеттері, табиғат құбылыстары, эмоцияларды білдіретін белгілер болуы мүмкін.

10. Эстетикалық талаптар

- Мнемокесте карталарының көркемдік сапасы жоғары, эстетикалық тұрғыда балаға қызықты, тартымды болуы керек.
- Суреттер қарапайым әрі мазмұнды, артық элементтерсіз жасалады.

Мнемокесте карталарын дайындау кезеңдері

Кезеңдер	Мазмұны
1. Тақырып таңдау	Іс-әрекеттің мақсатына сәйкес келетін тақырып анықталады.
2. Ақпаратты іріктеу	Мәтіндегі негізгі ойлар, әрекеттер мен оқиғалар таңдалады.
3. Пиктограммаларды анықтау	Әр ойды білдіретін шартты белгілер немесе суреттер іріктеледі.
4. Құрастыру	Суреттерді ретімен орналастырып, мнемокесте құрастырылады.
5. Тексеру	Карталардың бала үшін түсініктілігі мен логикалық реттілігі тексеріледі.
6. Дайындау және безендіру	Карталар қажетті пішінде дайындалып, боялып, ламинацияланады.

Мнемокесте карталарын қолдану мысалдары

1. Ертегілерді меңгерту

Мысалы, «Бауырсақ» ертегісі бойынша карталарда:

- Бауырсақтың жасалуы;
 - Оның жолға шығуы;
 - Орманда кездескен аңдар (қоян, қасқыр, аю, түлкі);
 - Соңғы оқиға (түлкі оны алдайды).
- Әр кезеңге сәйкес суреттер орналасады.

Өлең жолдарын жаттау

- Мысалы, Бала, бала, баламыз,
Бақшамызға барамыз.
Күні бойы қызыққа,
Батамыз да қаламыз
Осындай суреттер арқылы көрсетуге болады.

2. Күн тәртібін түсіндіру

- Таңертеңгілік жаттығу;
- Таңғы ас;
- Сабақ уақыты;
- Серуен және
- Түскі ұйқы т.б.

Мнемокесте карталарын сапалы дайындау — мнемокесте әдісінің тиімділігін арттыратын негізгі шарттардың бірі. Оларды дайындау барысында балалардың жас және психологиялық ерекшеліктері, танымдық қажеттіліктері толық ескеріліп, көрнекілік принципі, оқу материалының құрылымы мен мазмұны дұрыс ұйымдастырылуы тиіс. Дұрыс жасалған мнемокесте карталары баланың тілін дамытуға, есте сақтауын күшейтуге, логикалық ойлауын жетілдіруге зор ықпал етеді.

3.2. Мнемокесте әдісін жүргізу кезеңдері

Мектепке дейінгі білім беру ұйымдарында мнемокесте әдісін қолдану балалардың тілін, есте сақтау қабілетін, ойлау әрекетін дамытуға арналған жүйелі және кезең-кезеңмен жүргізілетін процесс болып табылады. Әдістің тиімділігі оны жоспарлы түрде, бірізділікпен, баланың жас ерекшеліктерін ескере отырып ұйымдастыруда.

Мнемокесте әдісін жүргізу барысында төмендегі кезеңдер сақталуы тиіс:

1-кезең: Дайындық кезеңі (Таныстыру және қызығушылық ояту)

Мақсаты:

Балаларды мнемокесте әдісімен, оның құрылымымен және қолдану ережелерімен таныстыру, қызығушылығын арттыру.

Міндеттері:

- Балаларды пиктограммалар мен символдармен таныстыру;
- Пиктограммалар мен белгілердің мағынасын түсіндіру;
- Мнемокесте картасының құрылымын түсіндіру.

Іс-әрекеттер:

- Тәрбиеші алдын-ала дайындалған пиктограммалар мен символдарды көрсетеді;
- Әр пиктограмма нені білдіретінін түсіндіреді (мысалы, күн — жарық, жылу; үйрек — судағы тіршілік иесі);
- Әңгіме барысында баланың пікірін сұрай отырып, пиктограммалар бойынша ассоциация жасауға ынталандырады;
- Балалармен бірге жаттықтыру (мысалы, "не көріп тұрсың?", "неге бұлай ойлайсың?" деген сұрақтар).

Нәтиже:

Балалар пиктограммалар мен мнемокесте кестелерін түсініп, қолдануға дайын болады.

2-кезең: Ұжымдық жұмыс кезеңі (Бірлескен талдау және мазмұндау)

Мақсаты:

Мнемокесте картасының мазмұны бойынша топпен немесе жұппен әңгіме құрастыруға үйрету.

Міндеттері:

- Балаларға ақпаратты жүйелі түрде жеткізуге көмектесу;
- Оқиғаның ретімен баяндалуын бақылау;
- Балалардың сөйлеу белсенділігін арттыру.

Іс-әрекеттер:

- Тәрбиеші балалармен бірге мнемокесте картасының сюжетін талдайды;
- Әр пиктограмма бойынша сұрақтар қойып, балалардың жауаптарын тыңдайды;
- Оқиғаның басы, дамуы, соңы бар екенін көрсету;
- Мысалы, «Бауырсақ» ертегісін мнемокесте бойынша әңгімелеу:
 - Пиктограммада — Бауырсақ пісіріліп жатыр;
 - Келесіде — Жолға шығады;
 - Әрі қарай — Қоянмен кездеседі, т.б.

Нәтиже:

Балалар оқиға желісін түсініп, топпен бірге әңгіме құрастырады, өз ойын жүйелі жеткізуді үйренеді.

3-кезең: Жеке жұмыс кезеңі (Дербес әңгімелеу және шығармашылық тапсырмалар)

Мақсаты:

Балаларды өз бетінше мнемокесте картасын пайдалана отырып, әңгіме құрастыруға ынталандыру.

Міндеттері:

- Балалардың байланыстырып сөйлеу дағдыларын қалыптастыру;

- Әңгіме құрылымын дұрыс құрастыруға үйрету;
- Шығармашылық қабілеттерін дамыту.

Іс-әрекеттер:

- Әр балаға жеке мнемокесте картасы ұсынылады (немесе өзі құрастырған картасы беріледі);
- Бала картаны пайдаланып, оқиғаны немесе мәтінді айтып береді;
- Тәрбиеші баланың сөйлеу мәдениетін бақылайды, қажет болған жағдайда бағыт береді;
- Балаларға шығармашылық тапсырма беріледі: "Жаңа оқиға құрастыр", "Өз әңгімеңді ойлап тап".

Нәтиже:

Балалар мнемокесте карталарын қолдану арқылы еркін, жүйелі түрде әңгіме құрастырып, өз ойларын толық жеткізеді.

4-кезең: Шығармашылық кезең (Мнемокесте құрастыру және сахналау)

Мақсаты:

Балалардың шығармашылық және дербес ойлау дағдыларын дамыту, ұжымдық жұмыс жасауға баулу.

Міндеттері:

- Балаларды өздерінің мнемокесте карталарын жасауға үйрету;
- Әңгімелерді сахналау арқылы сөйлеу қабілетін жетілдіру;
- Қиялды дамыту.

Іс-әрекеттер:

- Балалар өз қалаулары бойынша пиктограммалар салып, жеке немесе топпен жаңа мнемокесте картасын жасайды;
- Жасалған карталар бойынша сахналық қойылым ұйымдастырады немесе ертегі құрастырады;
- Мұғалім баланың тілдік дағдылары мен шығармашылығына қолдау көрсетеді.

Нәтиже:

Балалар өз бетінше мнемокесте кестесін жасап, топпен немесе жеке шығармашылық тапсырмаларды орындайды, сахнада өз ойларын еркін жеткізеді.

5-кезең: Қорытынды және бағалау кезеңі

Мақсаты:

Балалардың алған білімдерін бекіту, нәтижелерін бағалау және мадақтау арқылы ынталандыру.

Міндеттері:

- Баланың жетістіктерін анықтау;

- Қателер мен қиындықтарды талқылау;
- Қайталанатын және дамытылатын дағдыларды белгілеу.

Іс-әрекеттер:

- Балалар бір-бірінің жұмыстарын тыңдайды, пікір алмасады;
- Тәрбиеші рефлексия жүргізеді: "Не ұнады?", "Не қиын болды?", "Не үйрендік?";
- Балаларға мадақтау сөздері, ынталандыру белгілері, грамоталар беріледі.

Нәтиже:

Балалар өз жұмыстарын бағалайды, рефлексия жасайды, білімдерін бекітеді, әрі қарай дамыту үшін бағыт алады.

Мнемокесте әдісін жүргізу кезеңдерінің жүйелілігі мен дәйектілігі

Кезеңдер атауы	Мазмұны мен әрекеттері
1. Дайындық кезеңі	Пиктограммалармен таныстыру, қызығушылық ояту
2. Ұжымдық жұмыс кезеңі	Топпен бірге әңгіме құрастыру, мазмұн талдау
3. Жеке жұмыс кезеңі	Жеке әңгімелеу, дербес жұмыс
4. Шығармашылық кезең	Өз пиктограммаларын жасау, сахналау
5. Қорытынды және бағалау	Бағалау, мадақтау, рефлексия

Мнемокесте әдісін тиімді жүргізуге қойылатын талаптар

- Баланың жас ерекшеліктері мен танымдық қабілетін ескеру;
- Іс-әрекеттің мақсаттарына сәйкес карталар мен пиктограммаларды тандау;
- Мнемокесте әдісін жүйелі, бірізді түрде қолдану;
- Балаларға қызықты, ынталандырушы тапсырмалар беру;
- Топтық және жеке жұмыстарды үйлестіру;
- Әр балаға жекелей назар аудару, жетістіктерін мадақтау.

Мнемокесте әдісін кезең-кезеңімен дұрыс ұйымдастыру педагогке оқу-тәрбие процесін қызықты, тиімді, мазмұнды етудің сенімді жолдарын ұсынады. Бұл әдіс баланың сөйлеу қабілетін, есте сақтауын, логикалық ойлауын дамыта отырып, оның шығармашылық және тұлғалық қасиеттерін толық ашады.

3.3. Мнемокесте әдісін қолдану үлгілері

Мектепке дейінгі ұйымдарда **мнемокесте әдісін** қолдану балалардың тілін дамытуға, ойлау қабілетін жетілдіруге және есте сақтауын арттыруға мүмкіндік

береді. Бұл әдіс сабақта, ойын кезінде, тәрбие жұмыстары барысында кеңінен қолданылады. Мнemoкесте әдісі арқылы балалардың байланыстырып сөйлеу, логикалық ойлау, шығармашылық қабілеттері дамиды, сонымен бірге оларды жүйелі түрде ақпаратты өңдеуге үйретеді.

Төменде мнemoкесте әдісін қолданудың нақты үлгілері ұсынылады.

1. Сөйлеуді дамыту ұйымдастырылған іс-әрекетінде қолдану үлгісі

Іс-әрекеттің тақырыбы: «Жабайы аңдар туралы әңгіме құрастыру»

Мақсаты: Балалардың сөздік қорын кеңейту, сөйлеу дағдыларын дамыту, байланыстырып сөйлеуге үйрету.

Құралдар:

- Мнemoкесте картасы (Жабайы аңдардың пиктограммалары: аю, түлкі, қасқыр, қоян);
- Әрбір аңның мекені, мінез-құлқы бейнеленген символдар.

Жүргізілу барысы:

1. Тәрбиеші әр аңның пиктограммасын көрсетеді, олардың белгілерін түсіндіреді.
2. Балалармен бірге әр аңның сипаттамасы айтылады.

3. Мнемокесте картасының реті бойынша балалар әңгіме құрастырады:

- «Орманда аю тұрады. Ол қыс бойы ұйықтайды...»
- «Қоян ақ қарда секіріп жүр. Оны қасқыр қуып келеді...»
- Қасқыр орманда аспандағы айға қарап ұлып тұр
- Арыстан аң патшасы барлық аңдардық жоғары жағында ақырып тұр
- Жолбарыс түлкіні жемек болып қамыс арасынан сығалап қарап тұр
- Түлкі орманда Жолбарыстан қашып келеді

Әңгіме соңында балалар өздері оқиғаны жалғастырады немесе жаңа оқиға ойлап табады.

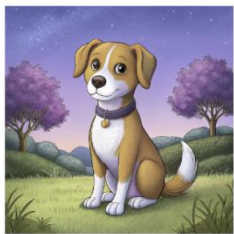
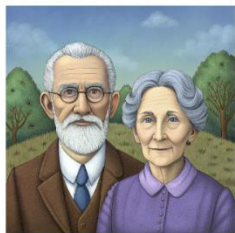
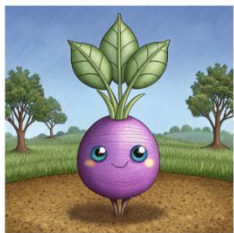
Нәтиже:

- Балалар өз ойларын жүйелі түрде жеткізеді;
- Жаңа сөздерді меңгереді;
- Байланысты сөйлеу қабілеттері дамиды.

2. Көркем әдебиет Іс-әрекеттерінде қолдану үлгісі

Іс-әрекеттің тақырыбы: «Ертегіні әңгімелеу: «Шалқан»

Мақсаты: Мәтінді мнемокесте әдісі арқылы айтып беру, есте сақтау және сөйлеу дағдыларын дамыту.

Құралдар:

- «Шалқан» ертегісіне арналған мнемокесте картасы;
- Кейіпкерлер пиктограммалары: ата, апа, қыз, ит, мысық, тышқан.

Жүргізілу барысы:

1. Тәрбиеші мнемокесте картасын көрсетіп, әр кейіпкерді таныстырады.
2. Балалар бірге пиктограммалар бойынша ертегі мазмұнын айтып шығады.
3. Әр бала жеке-жеке ертегіні өз сөзімен айтып береді.
4. Топтық жұмыс: балалар рөлдерге бөлініп, сахналау жүргізеді.

Нәтиже:

- Мәтінді есте сақтайды;
- Байланыстырып сөйлеу дағдылары дамиды;
- Диалог құру мен сахнада сөйлеу қабілеттері артады.

3. Қоршаған ортамен таныстыру ұйымдастырылған іс-әрекетінде қолдану үлгісі

Іс-әрекеттің тақырыбы: «Жыл мезгілдері»

Мақсаты: Балаларға жыл мезгілдерінің ерекшеліктерін таныту, сөздік қорды байыту.

Құралдар:

- Төрт мезгілді бейнелейтін мнемокесте картасы (қыс, көктем, жаз, күз);
- Әр мезгілдің ерекшеліктері (қар, гүлдер, күн, жапырақтар).

Жүргізілу барысы:

1. Тәрбиеші әр мезгілдің пиктограммасын көрсетіп, ерекшеліктерін түсіндіреді.

2. Балалар әр мезгіл туралы әңгіме құрастырады:

- Қыс: «Қыс мезгілі. Қар жауады. Балалар шанамен сырғанады.»
- Көктем: «Көктем келді. Қар еріп, гүлдер өседі.»

3. Ойын элементі: «Қай мезгіл екенін тап!»

Нәтиже:

- Балалар табиғат құбылыстарын сипаттайды;
- Сөздік қорлары байиды;
- Байланысты сөйлеу дағдылары артады.

4. Күн тәртібін меңгерту барысында қолдану үлгісі

Тақырыбы: «Біздің балабақшадағы күн тәртібі»

Мақсаты: Балаларды күн тәртібімен таныстыру, уақытты тиімді пайдалануға үйрету.

Құралдар:

- Күн тәртібін бейнелейтін мнемокесте картасы: ояну, таңғы ас, серуен, сабақ, түскі ас, ұйқы.

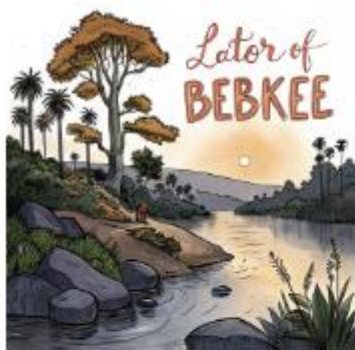
Жүргізілу барысы:

1. Тәрбиеші әр әрекеттің пиктограммасын көрсетіп, оның мәнін түсіндіреді.
2. Балалар бірге балабақшадағы күн тәртібін айтып шығады.
3. «Не бірінші, не кейін?» ойыны арқылы реттілікті анықтайды.

Нәтиже:

- Балалар уақыт ұғымын меңгереді;
- Тәртіпке дағдыланады;

- Логикалық ойлау және әңгімелеу дағдылары дамиды.

5. Мақал-мәтелдерді меңгерту үлгісі

Тақырыбы: «Мақал-мәтелдер әлемінде»

Мақсаты: Халық даналығын үйрету, сөз мағынасын түсіндіру, сөйлеу дағдыларын қалыптастыру.

Құралдар:

- Мақал-мәтелдерге арналған мнемокесте карталары:
 - «Еңбек түбі – береке» (қол еңбегі, мол өнім бейнелері);
 - «Оқу – білім бұлағы, білім – өмір шырағы» (кітап, шам бейнесі).

Жүргізілу барысы:

1. Тәрбиеші пиктограммалар бойынша мақал-мәтелдерді айтады.
2. Балалар қай мақал екенін табады.
3. Әр баладан мақалдың мағынасын түсіндіру сұралады.
4. Ойын элементі: «Мақалды жалғастыр!»

Нәтиже:

- Балалардың таным көкжиегі кеңейеді;
- Халық даналығына деген қызығушылығы артады;
- Тіл байлығы молаяды.

6. Сюжеттік рөлдік ойындарда қолдану үлгісі

Тақырыбы: «Дүкенге саяхат»

Мақсаты: Сауда қатынасын меңгеру, диалогтық сөйлеуді дамыту.

Құралдар:

- Сауда-саттыққа арналған мнемокесте карталары (тауарлар, сатушы, сатып алушы).

Жүргізілу

барысы:

1. Тәрбиеші сауда процесінің пиктограммаларын көрсетеді.
2. Балалар сатушы және сатып алушы рөлдерін бөлісіп, диалог жүргізеді:
 - «Маған сүт беріңізші!»
 - «Міне, алыңыз. Ол 300 теңге тұрады.»

3. Әр топ өз сценарийін жасап, сахналап көрсетеді.

Нәтиже:

- Диалог құру қабілеті дамиды;
- Қарым-қатынас жасау дағдылары жетіледі;
- Әлеуметтік рөлдерге ену тәжірибесі қалыптасады.

7. Логикалық тапсырмалар және жұмбақтар арқылы қолдану үлгісі

Тақырыбы: «Жұмбақ шешу»

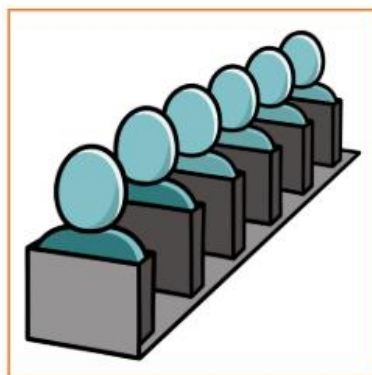
Мақсаты: Логикалық ойлау, сөйлеу қабілетін дамыту.

Құралдар:

- Жұмбақтардың шешіміне арналған мнемокесте пиктограммалары (аяу, алма, күн т.б.).

Жүргізілу барысы:

1. Тәрбиеші жұмбақты айтады:

2.

- «Қыста ақ, жазда жоқ. Бұл не?»

3. Балалар мнемокесте картасынан тиісті суретті табады (қар).

4. Шешуін айтады және оны сипаттайды.

Нәтиже:

- Логикалық ойлау дамиды;

- Сөйлеу дағдылары жетіледі;
- Танымдық белсенділік артады.

Мнемокесте әдісін қолданудың үлгілері оқу-тәрбие процесін қызықты, мазмұнды және тиімді ұйымдастыруға мүмкіндік береді. Бұл әдіс балалардың сөйлеу белсенділігін, шығармашылық қабілеттерін, ойлау дағдыларын дамыта отырып, оларды оқу әрекетіне қызықтырады. Мнемокесте әдісін жүйелі түрде қолдану – мектепке дейінгі ұйымдардағы балалардың тілін дамытудың маңызды құралы болып табылады.

4-тарау. Мнемокесте әдісі бойынша іс-әрекет жоспарының үлгілері

4.1. Ашық іс-әрекет үлгісі

АШЫҚ ІС-ӘРЕКЕТ ЖОСПАРЫ

Ұйымдастырылған оқу іс-әрекетінің түрі: Сөйлеуді дамыту

Тақырыбы: «Жыл мезгілдері» (мнемокесте әдісі арқылы әңгіме құрастыру)

Мақсаты:

- Балалардың жыл мезгілдері туралы білімдерін кеңейту;
- Мнемокесте картасын қолдана отырып, байланыстырып сөйлеуін дамыту;
- Сөздік қорын молайту, сөйлем құрау дағдыларын жетілдіру.

Міндеттері:

1. Жыл мезгілдерінің ерекшеліктерін сипаттай білуге үйрету;
2. Мнемокесте әдісі арқылы балалардың есте сақтау, әңгімелеу қабілеттерін дамыту;
3. Тілдік қарым-қатынасқа белсенді араласуға баулу, сұрақ-жауап арқылы диалогтық сөйлеуді қалыптастыру.

Көрнекіліктер:

- Мнемокесте картасы (төрт мезгілді бейнелейтін пиктограммалар);
- Жыл мезгілдеріне байланысты суреттер (қар, гүл, күн, күзгі жапырақтар);
- Үнтаспа (табиғат дыбыстары);
- Сергіту сәтіне арналған әуен.

Іс-әрекет кезеңдері және мазмұны

I. Ұйымдастыру кезеңі

- **Тәрбиешінің сөзі:**

Балалар, бәріміз бір-бірімізге жылы шырай танытып, күлімдеп қарайық!
Бүгін біз ерекше саяхатқа шығамыз. Ол үшін алдымен көңілімізді көтеріп алайық.

- **Сергіту сәті (қимылды ойын):**

"Күн шуағын төгеді,
Жел самалдай еседі,
Жапырақтар сыбдырлап,
Бишілерше тербеледі."

II. Мотивациялық-қызығушылық кезеңі

- Тәрбиешінің сөзі:

Балалар, мен сендерге бір сиқырлы кесте әкелдім. Ол — мнемокесте картасы. Бұл карта арқылы біз жыл мезгілдері туралы әңгіме құраймыз.

- Тәрбиеші балаларға мнемокесте картасын көрсетеді, әр пиктограмманың мағынасын түсіндіреді (қыс — қар, көктем — гүл, жаз — күн, күз — жапырақтар).

III. Негізгі кезең

1. Тақырыппен таныстыру

- Тәрбиеші балаларды төрт жыл мезгілімен таныстырады. Әр мезгілге тән белгілерді мнемокесте картасындағы суреттер арқылы көрсетеді.

2. Ұжымдық әңгіме құрастыру (мнемокесте әдісімен):

- Тәрбиеші бірінші мезгілді таңдайды және сұрақтар қояды:
 - «Қандай мезгіл бұл? (Қыс).

- Қыста не жауады? (Қар).
 - Қыста балалар не істейді? (Шаңғы тебеді, аққала жасайды).»
 - Балалар өз жауаптарын қосып, ұжымдық әңгіме құрастырады.
- Мысалы:
- «Қыс мезгілі. Күн суық болады. Қар жауады. Балалар шанамен сырғанады, аққала жасайды.»

3. Жеке жұмыс:

- Әр балаға жеке мнемокесте картасы беріледі. Олар өз бетінше таңдалған мезгіл туралы әңгімелейді.
- Мысалы:
 - «Көктем келді. Қар еріп, күн жылынады. Гүлдер өседі. Құстар ұя салады.»

4. Сюжеттік ойын:

- «Қай мезгіл екенін тап!» ойыны жүргізіледі. Тәрбиеші белгілі бір мезгілдің пиктограммасын көрсетеді, балалар оны табады және сипаттайды.
- Мысалы: «Бұл күз. Ағаштардың жапырақтары сарғайып түседі. Балалар мектепке барады.»

IV. Сергіту сәті

- Әуенге қосылып қимылдар жасайды:
 - Қыс: «Аққала жасаймыз» (қимыл көрсету);
 - Жаз: «Күнге шомыламыз» (қолды жоғары созу);
 - Күз: «Жапырақ тереміз» (төмен еңкейіп);
 - Көктем: «Гүл егеміз» (қолмен қимыл жасау).

V. Қорытынды кезең

Рефлексия:

- Тәрбиеші балаларға сұрақ қояды:
 - «Бүгін қандай мезгілдер туралы әңгімеледік?»
 - «Сендерге қандай мезгіл көбірек ұнады?»
 - «Мнемокесте картасымен жұмыс істеу ұнады ма?»
- Балалардың жауаптары тыңдалып, мадақтау сөздер айтылады.
- Тәрбиеші балалардың жұмысын қорытындылап, белсенді балаларға мақтау стикерлері немесе мадақтама қағаздары береді.

Күтілетін нәтиже:

Біледі:

- Төрт мезгілді, олардың негізгі ерекшеліктерін.

Түсінеді:

- Әр мезгілдің белгілерін мнемокесте пиктограммалары арқылы тануды.

Қолданады:

- Мнемокесте әдісі арқылы өз ойын жүйелі түрде әңгімелеуде, сөйлем құрастыруда.

Пайдаланылған әдіс-тәсілдер:

- Мнемокесте әдісі
- Түсіндіру
- Сұрақ-жауап
- Ойын технологиялары
- Сергіту жаттығулары
- Топтық және жеке жұмыс

АШЫҚ ҰЙЫМДАСТЫРЫЛҒАН ОҚУ ІС-ӘРЕКЕТІНІҢ ЖОСПАРЫ

Бөлімі: Сөйлеуді дамыту

Тобы: Ересек топ (5-6 жас)

Тақырыбы: «Менің сүйікті жануарым»

Әдісі: Мнемокесте әдісі арқылы әңгіме құрастыру

Мақсаты:

- Балалардың үй жануарлары туралы білімдерін кеңейту;
- Мнемокесте карталарын қолдана отырып, байланыстырып сөйлеуін дамыту;
- Сөздік қорды молайту, сөйлем құрау, жүйелі ойлауға үйрету.

Міндеттері:

1. Үй жануарлары туралы түсініктерін қалыптастыру, оларды сипаттай білуге үйрету;
2. Мнемокесте әдісін қолдана отырып, балалардың байланыстырып сөйлеу дағдыларын дамыту;
3. Шығармашылық ойлау қабілеттерін арттыру, диалогтік және монологтік сөйлеуді ынталандыру.

Көрнекіліктер:

- Мнемокесте карталары (әр жануарға арналған пиктограммалар: ит, мысық, сиыр, жылқы, қой, т.б.);
- Жануарлардың суреттері;
- Үнтаспа (жануарлардың дауыстары);
- Балалардың өз қолымен жасаған суреттері (қосымша қолдануға болады).

ІС-ӘРЕКЕТТІҢ БАРЫСЫ

I. Ұйымдастыру кезеңі

- Балаларды шаттық шеңберіне жинау.

- **Шаттық шеңбері:**
«Күліп шықты күн бүгін,
Жарқын болсын көңілдің.
Қуан, шаттан, алақай,
Қайырлы таң балалар!»
- **Психологиялық ахуалды жақсарту үшін:**
Балаларға бір-біріне жылы лебіздерін білдіруді ұсыну.

II. Мотивациялық-қызығушылық кезеңі

- Тәрбиеші балаларға жұмбақ жасырады:
 - «Үй күзетіп үреді,
Адамға адал серігі.»
 - (Ит)
- Жұмбақты шешу арқылы балалардың қызығушылығы оянады.
- **Тәрбиеші сөзі:**
«Балалар, бүгін біз үй жануарларымен танысып, олар туралы қызықты әңгіме құрастырамыз. Бізге көмектесетін құрал – мнемокесте карталары. Осы арқылы үй жануарлары туралы қызықты әңгіме құраймыз!»

III. Негізгі кезең

1. Жаңа білімді меңгерту

- Тәрбиеші балаларды **мнемокесте карталарымен** таныстырады.

- Әр пиктограмманың нені білдіретінін түсіндіреді:
 - Ит – күзетші, адамның досы.
 - Мысық – үйде тышқан ұстайды, сүт ішеді.
 - Сиыр – сүт береді.
 - Жылқы – арба тартады, мініс көлігі.
 - Қой – жүн береді, еті пайдаланылады.
 - Түйе – жүн береді, көлік, еті пайдаланылады.
- Мнемокесте кестесін тақтаға орналастырып, реттілікпен қарап шығады.

2. Ұжымдық әңгіме құрастыру (мнемокесте арқылы)

- Тәрбиеші: «Бір күні бақташы қорадан итін, мысығын, сиырын шығарып жайылымға апарады...»
- Әр пиктограмма бойынша оқиғаны бірге құрайды.
- Мысалы:
«Ит қораны күзетеді, таңертең ерте иесімен бірге жайылымға шығады. Мысық үйде қалады, ол тышқандардан қорғап отырады. Сиыр жайылымда шөп жейді, кешке үйге келеді.»
- Әр бала оқиғаны толықтырады, өз ойларын білдіреді.

3. Жеке жұмыс (дербес әңгіме құрастыру)

- Балалар жеке-жеке өз тандаған жануары бойынша әңгіме құрастырады.

- Мысалы:
«Менің сүйікті жануарым – мысық. Оның аты – Мурка. Ол сұр түсті. Мурка сүт ішкенді жақсы көреді. Күндіз ол терезе алдында күнге қыздырынып жатады, ал түнде тышқандарды ұстайды.»
- Тәрбиеші баланың сөйлеу құрылымын бақылап, қажет болғанда көмектеседі.

4. Ойын-жаттығу: «Жануардың даусын тап!»

- Үнтаспадан жануарлардың даусын тыңдатып, балалардан қай жануар екенін сұрайды.
- Тапқаннан кейін, сол жануар туралы қысқаша сипаттама айтқызады.

5. Сергіту сәті (қимылды ойын)

- Тақырыпқа сәйкес қимылдар орындалады:
«Жылқы шауып келеді – топ-топ,
Қойлар секіреді – сек-сек,
Ит үріп жүгіреді – ұр-ұр!»
- Әуен қосылып, балалар қозғалыстар жасайды.

IV. Қорытынды кезең

Рефлексия

- «Балалар, бүгін қандай жануарлармен таныстық?»

- «Сендерге қай жануар көбірек ұнады?»
- «Бүгін қандай әдіспен әңгіме құрадық?» (Мнемокесте әдісімен)
- Балалар смайликтерді таңдайды (көңілді, бейтарап, көңілсіз) және не ұнағанын айтады.

Бағалау және мадақтау

- Тәрбиеші балалардың белсенділігін атап өтіп, алғыс айтады.
- Белсенді балаларды **мадақтау белгілерімен, жұлдызшалармен** марапаттайды.
- Балаларға «Жануарлар әлемі зерттеушісі» дипломдары ұсынылады (қажет болса).

Күтілетін нәтиже

Біледі:

- Үй жануарларының атауларын, олардың пайдасын.

Түсінеді:

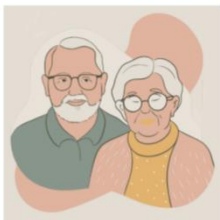
- Жануарлар жайында әңгіме құрастыруда пиктограммалар қолдануды.

Қолданады:

- Мнемокесте әдісі арқылы өз ойын жүйелі айтып жеткізеді.

Қолданылған әдіс-тәсілдер:

- Мнемокесте әдісі
- Түсіндіру
- Сұрақ-жауап
- Әңгіме құрастыру
- Ойын технологиясы
- Сергіту жаттығулары
- Топтық және жеке жұмыс

4.2. Ойын жаттығулар

Мектепке дейінгі білім беру ұйымдарында мнемокесте әдісін қолдану арқылы балалардың тілін дамытуда ойын жаттығуларының маңызы зор. Ойын – баланың негізгі әрекеті болғандықтан, оны оқу процесіне енгізу оқытудың нәтижелігін арттырады. Төменде

мнемокесте әдісі негізінде жүргізілетін ойын жаттығуларының үлгілері ұсынылады.

1. "Ертегілер әлемінде"

Мақсаты:

- Балалардың шығармашылық қабілетін, елестету және ойлау дағдыларын дамыту;

- Байланыстырып сөйлеуді жетілдіру, өз ойын жүйелі түрде айтуға үйрету.

Қажетті құралдар:

- Ертегілер желісі бойынша дайындалған мнемокесте карталары;
- Әр пиктограммаға сәйкес келетін көрнекі суреттер (қосымша).

Ойын барысы:

- Балаларға бірнеше мнемокесте карталары ұсынылады (мысалы, «Қызыл телпек», «Шалқан»,

«Бауырсақ», «Мақта қыз бен мысық»).

- Тәрбиеші әр пиктограмма бойынша ертегінің мазмұнын еске түсіруді сұрайды:

- Мысалы, «Шалқан» ертегісінде: шал – шалқан отырғызады, шалқан өседі, ата тартады, апа тартады, т.б.

- Балалар әр пиктограмма бойынша оқиғаларды ретімен баяндап, толықтырады.

- Тапсырма күрделенеді:

- Балаларға жаңа пиктограммалар ұсынылады және өз ертегілерін ойлап табады.

- Өздерінің ойынан құрастырылған ерекше оқиғалар бойынша әңгіме құрайды.

- Соңында балалар өз ертегілерін топ алдында айтып береді немесе қойылым жасайды.

Нәтиже:

- Балалар ертегі құрылымын түсінеді;
- Байланыстырып сөйлеу дағдылары дамиды;
- Қиялдары мен шығармашылық ойлауы артады.

2. "Суретші болғым келеді"

Мақсаты:

- Балалардың шығармашылық қабілеттерін дамыту;
- Мнemoкесте әдісі арқылы әңгімелеу дағдыларын қалыптастыру.

Қажетті құралдар:

- Ақ қағаз, түрлі-түсті қарындаштар, бояулар;
- Мнemoкесте карталары немесе пиктограммалар.

Ойын барысы:

1. Тәрбиеші балаларға мнemoкесте картасын немесе пиктограммаларды көрсетеді.

○ Мысалы, "Көктем" тақырыбы: күн, жаңбыр, гүл, құстар пиктограммалары.

2. Балалар осы пиктограммаларға қарап өздерінің суреттерін салады.

○ Мысалы, күн сәулесін, гүлдерді, құстарды бейнелейді.

3. Әр бала салған суреті бойынша әңгіме құрастырады:

- «Бұл көктем мезгілі. Күн жылынады, гүлдер өседі, құстар ән салады...»

4. Тапсырма күрделенеді:

- Балалар өздері жаңа пиктограммаларды ойлап тауып, сол бойынша сурет салады;
- Өз суреттерін топ алдында қорғайды және өз ойларын жүйелі жеткізеді.

Қосымша тапсырма:

- Сурет бойынша қысқа әңгіме, өлең құрастыру немесе ертегі жазу ұсынылады.
- Топтық жұмыс: бір суреттен ортақ оқиға жасау.

Нәтиже:

- Балалар көрнекілікке сүйене отырып, сөйлеу әрекетін дамытуға дағдыланады;

- Шығармашылық қабілеттері, қиялы мен байланыстырып сөйлеу дағдылары жетіледі.

3. "Оқиғаны жалғастыр"

Мақсаты:

- Балаларда логикалық ойлау, оқиғалар тізбегін құрастыру, жүйелі сөйлеу дағдысын дамыту.

Қажетті құралдар:

- Тақырыптық мнемокесте карталары (мысалы, табиғат құбылыстары, жануарлар, адамдар әрекеті).

Ойын барысы:

1. Тәрбиеші балаларға оқиғаның басталуын пиктограмма арқылы ұсынады:
 - Мысалы, "Қоян орманда серуендеп жүр..."
2. Балалар оқиғаны өздері жалғастырып, әрқайсысы өз пиктограммасына сәйкес жаңа мазмұн қосады.
3. Оқиғаны аяқтап, топ алдында айтып береді.

Нәтиже:

- Ойды жүйелі жеткізу, оқиғаны құрылымдау дағдысы дамиды;
- Балалар бір-бірімен қарым-қатынас жасауға, бірлесіп жұмыс істеуге үйренеді.

4. "Сиқырлы дорба"

Мақсаты:

- Танымдық қабілетті арттыру, есте сақтау, сипаттай отырып сөйлеуге жаттықтыру.

Құралдар:

- Дорба, ішіне салынған пиктограммалар немесе кішкентай заттар (ойыншықтар).

Ойын барысы:

1. Әр бала сиқырлы дорбадан көзін жұмып, бір пиктограмманы алады.
2. Ол пиктограммаға қарап, сипаттама береді, сөйлем құрастырады немесе әңгіме айтады.
3. Топтағы балалар қай оқиғаға немесе ертегіге қатысты екенін анықтайды.

Нәтиже:

- Баланың логикалық ойлауы, есте сақтау қабілеті дамиды;
- Байланыстырып сөйлеу дағдысы қалыптасады.

5. "Оқиға құрастыр"

Мақсаты:

- Әңгіме құрылымын қалыптастыру, сөздік қорды дамыту.

Құралдар:

- Өртүрлі әрекеттер бейнеленген пиктограммалар жинағы (мысалы: бала – кітап оқиды, доп тебеді, гүл суарады).

Ойын барысы:

1. Балалар бірнеше пиктограмма тандап, олар бойынша қысқа оқиға құрастырады.
2. Оқиғаны жүйелі түрде баяндап, кейіпкерлерді сипаттайды, не болып жатқанын түсіндіреді.

Нәтиже:

- Шығармашылық ойлау қабілеті дамиды;
- Тіл байлығы мен сөйлеу мәдениеті жетіледі.

Ойын жаттығулары мнемокесте әдісімен байланысып, баланың сөйлеу, ойлау, есте сақтау, қиялдау және шығармашылық қабілеттерін дамытудың тиімді құралы болып табылады. Әрбір ойынның мақсаты – баланың жүйелі сөйлеу дағдыларын, байланыстырып әңгімелеу қабілетін дамыту, танымдық қызығушылығын арттыру.

Қорытынды

Мектепке дейінгі ұйымдарда мнемокесте әдісін қолдану – баланың сөйлеу қабілетін, есте сақтауын, логикалық ойлауын дамытудағы маңызды құрал. Педагог мнемокесте әдісін дұрыс қолданса, баланың тілдік қоры молайып, коммуникативтік дағдылары артады, оқу процесі қызықты әрі тиімді өтеді. Әдістемелік құрал педагогтердің тәжірибелік жұмысында көмекші құрал боларына сенімдіміз.

Қазіргі мектепке дейінгі білім беру жүйесінде балалардың тілін дамыту, танымдық қабілеттерін жетілдіру және коммуникативтік дағдыларын қалыптастыру басты міндеттердің бірі болып табылады. Бұл міндеттерді тиімді жүзеге асыруда мнемокесте әдісін қолдану – баланың тілдік, ойлау және есте сақтау қабілеттерін кешенді дамытуға ықпал ететін заманауи әдістердің бірі болып отыр.

Ұсынылып отырған «Балабақшада мнемокесте әдісі» атты әдістемелік құрал – мектепке дейінгі ұйым педагогтеріне арналған тәжірибелік көмекші құрал. Құралда мнемокесте әдісінің теориялық негіздері, оны балабақшада қолданудың тиімді жолдары, әдістемелік нұсқаулықтар мен практикалық үлгілер ұсынылған. Әдістемелік материалда мнемокесте әдісін қолдану арқылы балалардың тілін дамытуға, байланыстырып сөйлеуін қалыптастыруға, сөздік қорын молайтуға бағытталған іс-шаралар жүйеленген.

Мнемокесте әдісінің негізгі ерекшелігі – ақпаратты көрнекілік арқылы қарапайым әрі түсінікті формада ұсыну. Бұл әдіс балалардың есте сақтауын, зейінін, логикалық ойлауын арттыра отырып, олардың белсенді түрде сөйлеу әрекетіне қатысуына мүмкіндік береді. Сонымен қатар, әдіс балалардың шығармашылық ойлауын ынталандырады, қиялын дамытады, сөйлеу белсенділігін арттырады.

Әдістемелік құралда мнемокесте әдісін қолданудың педагогикалық және психологиялық негіздері, оны кезең-кезеңімен ұйымдастыру жолдары, қолдану ережелері мен үлгілері жүйелі түрде баяндалды. Әсіресе, ойын жаттығулары, мнемокесте карталарын құрастыру үлгілері және ұйымдастырылған оқу іс-әрекеттерінің жоспарлары педагогтің кәсіби қызметінде маңызды рөл атқарады.

Бұл құралды қолдану нәтижесінде педагогтер балалардың сөйлеуін дамытуда инновациялық тәсілдерді тиімді енгізіп, оқу-тәрбие процесінің сапасын арттыра алады. Мнемокесте әдісі арқылы балалардың сөйлеу тілімен қатар, ойлау қабілеті, есте сақтау мүмкіндіктері, зейіні, коммуникативтік және шығармашылық қабілеттері дамиды.

Қорытындылай келе, әдістемелік құрал келесі міндеттерді шешуге бағытталған:

- Мектепке дейінгі жастағы балалардың тілін дамытуда мнемокесте әдісін тиімді қолдану жолдарын көрсету;
- Педагогтердің кәсіби құзыреттілігін арттыру, әдістемелік көмек беру;
- Оқу-тәрбие процесін жаңғыртып, балалардың оқу белсенділігін, қызығушылығын арттыру.

Ұсыныстар:

- Мектепке дейінгі ұйымдардың тәрбиешілеріне бұл әдісті жүйелі қолдану арқылы тіл дамыту жұмыстарын жаңаша ұйымдастыру ұсынылады;
- Мнемокесте әдісін баланың жас және жеке ерекшеліктерін ескере отырып қолдану қажет;
- Педагогтер үшін әдісті меңгеру мақсатында біліктілікті арттыру курстарын ұйымдастыру тиімді болар еді.

Әдістемелік құрал мектепке дейінгі ұйымдарда тәрбиешілердің жұмысын жеңілдетуге, оқу процесін жандандыруға және балалардың тілін, ойлауын, есте сақтау қабілеттерін дамытуға септігін тигізеді. Құрал балабақшадағы оқу-тәрбие процесінде мнемокесте әдісін жүйелі қолдануды қамтамасыз етіп, балалардың шығармашылық дамуына мүмкіндік береді.

ТҮСІНІК ХАТ

Қазіргі білім беру жүйесі баланың жеке тұлға ретінде жан-жақты дамуын басты мақсат етіп қояды. Әсіресе, мектепке дейінгі кезең – баланың танымдық қабілеттері, ойлау дағдылары мен тілдік қоры қарқынды дамитын ерекше кезең. Бұл кезеңде балаға тиімді әрі қызықты құралдар арқылы білім беру, тілін дамыту және есте сақтау қабілетін жетілдіру – мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың маңызды міндеттерінің бірі болып табылады.

Осы міндеттерді шешудің бірегей, заманауи, баланың жас ерекшелігіне сай келетін тиімді әдістерінің бірі – мнемокесте әдісі. Бұл әдіс баланың көру арқылы қабылдау, ойлау, есте сақтау, байланыстырып сөйлеу, мәтін мазмұнын түсіну мен қайта айтып беру қабілеттерін дамытудың тиімді құралы ретінде кеңінен қолданыс тауып келеді.

Ұсынылып отырған әдістемелік құрал мектепке дейінгі ұйым тәрбиешілеріне, логопедтерге, арнайы педагогтерге, әдіскерлерге және болашақ педагог мамандарға арналған. Құралда мнемокесте әдісінің теориялық негіздері, даму тарихы, баланың жад ерекшеліктері туралы ғылыми-практикалық мағлұматтар жүйеленіп берілген. Сонымен қатар мнемокесте карталарын дайындау және оларды оқу-тәрбие процесіне тиімді енгізу жолдары нақты мысалдармен, үлгілермен көрсетілген.

Әдістемелік құралдың мазмұны төрт тараудан тұрады. Бірінші тарауда мнемокесте әдісінің теориялық негіздері қарастырылып, оның тарихи даму жолы мен ғылыми мәні талданады. Екінші тарауда бұл әдістің мектепке дейінгі тәрбие жүйесінде қолдану ерекшеліктері мен оның педагогикалық, тілдік, психологиялық әсері сипатталады. Үшінші тарау практикалық бағытқа негізделіп, мнемокесте карталарын дайындау, қолдану кезеңдері, ашық сабақ үлгілері ұсынылады. Төртінші тарауда заманауи технологияларды қолдана отырып құрастырылған мнемокесте ойындары, сондай-ақ балабақша жағдайында қолдануға болатын іс-әрекет жоспарлары берілген.

Мнемокесте әдісінің басты ерекшелігі – бейнелі есте сақтау мен символдар арқылы ойлауды дамыту. Бұл әдіс баланың тілдік қорын байытуға, байланыстырып сөйлеуін жетілдіруге, оқиғаны ретімен айтып беру дағдысын қалыптастыруға ерекше әсер етеді. Сонымен қатар, визуалды, аудиалды, кинестетикалық қабылдау арналары арқылы мнемокесте баланың есте сақтау, зейін және логикалық ойлау қабілеттерін де дамытады.

Әдістемелік құралдың құндылығы – тек теориялық мағлұматтармен шектелмей, нақты тәжірибеде қолдануға арналған практикалық үлгілердің көптеп берілуінде. Құралда заманауи тәсілдермен, соның ішінде жасанды интеллект көмегімен жасалған ойындар мен көрнекіліктер де қамтылған. Бұл — педагогикалық үдерісті жаңғыртуға, тәрбиешілердің шығармашылық әлеуетін арттыруға ықпал етеді.

Бұл құрал балабақша тәрбиешілерінің, педагог-психологтардың, логопедтердің, әдіскерлердің және жоғары оқу орнының педагогикалық бағыттағы студенттерінің

жұмысында тиімді қолдануға негізделген. Ол күнделікті оқу іс-әрекеттерін жоспарлауда, балалардың сөйлеу тілін дамытатын, есте сақтау мен ойлау қабілеттерін жетілдіретін құрал ретінде кеңінен пайдаланылады.

Тәрбиеші үшін мнемокесте — тек көрнекілік құралы ғана емес, бала жүрегіне жол табатын, оны қызықтыра отырып, дамытатын ерекше әдіс. Сол себепті бұл әдістемелік құрал балабақша педагогтарының кәсіби шеберлігін арттырып қана қоймай, балалардың дамуына жаңа серпін береді деп сенеміз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы.
2. ҚР Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты.
3. Орысбаева Ж. «Мектепке дейінгі педагогика». Алматы, 2019.
4. Назарбаева С. «Әлем баланың көзқарасымен». Алматы, 2018.
5. Трофимова Т.И. «Мнемотехника в детском саду». М., 2017.
6. Құлбекова А.Б. «Мектепке дейінгі балалардың тілін дамыту әдістемесі». Алматы, 2021.
7. Интернет ресурстары: pedagog.kz, bilimdiler.kz.
8. Әбдікәрімова Т. Мектепке дейінгі балалардың тілін дамыту. – Алматы: 2021.
9. Садуова Б.С. Мектепке дейінгі ұйымдардағы білім беру процесінде инновациялық технологияларды қолдану. – Алматы: Қазақ университеті, 2019.
10. Жұмабекова С.К. Мектеп жасына дейінгі балалардың сөйлеу тілін дамыту әдістемесі. – Алматы: 2020.
11. Күдері Е., Абдукаримова Б. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту әдістемесі. – Алматы: Қазақ университеті, 2018.